

МЕТОДИЧНИЙ ВІСНИК

Криворізький професійний гірничо-технологічний ліцей Спецвипуск

“Університет менеджменту освіти» НАПН України. Професіоналізм як основа конкурентоздатності”; “Модернізація професійної освіти у контексті європейських вимог”

“Інтегровані уроки математики в системі професійно-технічної освіти”
“Активізація творчої діяльності як засіб формування професійної мобільності майбутніх фахівців”

“Формування готовності педагогів професійного навчання до організації виробничого навчання учнів ПТНЗ”; “Підготовка конкурентоздатних фахівців в умовах професійного навчального закладу”

Криворізький професійний гірничо-технологічний ліцей Редакційна рада:

Сергєєва Лариса Миколаївна,
голова редакційної ради, доктор
педагогічних наук, професор, професор кафедри
державної служби та менеджменту освіти ДВНЗ
«Університет менеджменту освіти» НАПН
України;

Сиротюк Вячеслав Григорович,
Заслужений працівник освіти,
директор Криворізького професійного гірничо-
технологічного ліцею;

Стойчик Тетяна Іванівна,
кандидат педагогічних наук,
заступник директора з навчально-виробничої
роботи Криворізького професійного гірничо-
технологічного ліцею;

Молчанова Олександрівна,
Алефтина
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник, доцент кафедри
університетської освіти і права Центрального
інституту післядипломної педагогічної освіти
ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»
НАПН України;

Терентєв Миколайович,
Олександр
кандидат наук з державного
управління, заступник директора з методичної
роботи навчально-методичного центру
професійно-технічної освіти у
Дніпропетровській області;

Волкова Наталія Валентинівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
заступник декана з виховної роботи факультету
дошкільної і технологічної освіти Криворізького
державного педагогічного університету;

Сулима Тетяна Сергіївна,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри інженерної педагогіки та мовної
підготовки ДВНЗ «Криворізький національний
університет»;

Онопрієнко Людмила Михайлівна,
методист вищої категорії сектор
формальної професійної освіти відділу
професійної освіти і тренінгів ДНУ «Інститут
модернізації змісту освіти» Міністерства освіти і
науки України;

Макаров Олег Іванович,
директор з персоналу ПАТ
«Криворізький залізорудний комбінат»;

Квартюк Михайло Андрійович,
директор учбово-курсового центру
ПАТ «Криворізький залізорудний комбінат»;

Музика Оксана Леонідівна,
методист Криворізького професійного
гірничо-технологічного ліцею;

Єгорова Наталія Михайлівна,
викладач Криворізького професійного
гірничо-технологічного ліцею

У НОМЕРІ:

- Сергєєва Лариса Миколаївна «Університет менеджменту освіти» НАПН України. Професіоналізм як основа конкурентоздатності» 11
- Стойчик Тетяна Іванівна «Підготовка конкурентоздатних фахівців в умовах професійного навчального закладу» 13
- Гребенькова Галина Володимирівна «Модернізація професійної освіти у контексті європейських вимог» 18
- Кір'янова Вікторія Володимирівна «Інтегровані уроки математики в системі професійно-технічної освіти» 22
- Любченко Надія Василівна «Освітній кластер: дефініція та ресурс інтеграції освіти, науки та бізнесу» 28
- Саприкіна Людмила Анатоліївна «Формування професійних компетенцій учнів через використання педагогічної технології інтегрованого навчання» 31
- Братко Марія Василівна «Сучасний контекст управління підготовкою фахівців у професійних та вищих навчальних закладах» 35
- Рибак Світлана Миколаївна «Роль сучасних освітніх технологій в управлінні Дніпропетровського професійного залізничного ліцею» 39
- Максименко Ірина Олексіївна «Впровадження виробничих інновацій у навчальний процес професійного навчального закладу: практичний аспект» 42
- Сулима Тетяна Сергіївна «Формування готовності педагогів професійного навчання до організації виробничого навчання учнів ПТНЗ» 45
- Тарасова Олена Володимирівна «Активізація творчої діяльності як засіб формування професійної мобільності майбутніх фахівців» 50
- Гачук Олена Валеріївна «Створення і розвиток інклюзивного освітнього середовища ПТНЗ для формування конкурентоздатного фахівця» 54
- Керницька Тамара Василівна «Інноваційні технології виявлення, підтримки та розвитку обдарованої молоді професійно-технічних навчальних закладів (з досвіду роботи ПТНЗ, м. Кривий Ріг)» 58
- Пащенко Ольга Василівна «Ефективність оцінювання якості освітньої діяльності учнів закладів професійної освіти як показник професійної компетентності педагогічного працівника» 63

Над номером працювали:

Єгорова Наталія Михайлівна - головний редактор
Жидкова Світлана Володимирівна - відповідальний редактор
Логоша Юрій Ростиславович - літературний редактор
Грушина Ірина Володимирівна - верстальник

Всі права захищено.
Редакція залишає за собою право
редагувати матеріали. У разі використання
матеріалів посилання на журнал є
обов'язковим.

За достовірність фактів, цитат, власних
назв, географічних назв та інших відомостей
відповідають автори публікацій

Шановні учасники конференції!

Щиро вітаю всіх з початком роботи науково-практичної конференції «Теоретико-методичні основи підготовки конкурентоздатних фахівців у контексті сучасного ринку праці», яка сприятиме окресленню нових перспектив щодо підвищення рівня підготовки конкурентоздатних фахівців, та їх привабливості на ринку праці.

Сьогодні професійна освіта долає непростий шлях реформ. Однак є одним із головних чинників розвитку країни, яка повинна швидко реагувати на виклики часу та відповідати потребам виробництва. Для цього необхідно цілеспрямовано запроваджувати нові форми роботи, що дозволить професійній освіті стати більш гнучкою, якісною, результативною, а відтак - конкурентоздатною.

Переконаний, що робота науково-практичної конференції, інноваційний досвід у регіонах, творчі надбання учасників, здобутки освітньої практики, пропозиції та рекомендації, сприятимуть успішному реформуванню професійної освіти.

Усім учасникам конференції висловлюю глибоку вдячність за самовіддану працю, за навчання та виховання підростаючого покоління – творців майбутнього нашої країни.

Бажаю плідних контактів, збагачення досвідом, ініціативи в реалізації завдань, визначених сучасним розвитком професійної освіти. Щиро сподіваюсь, кожен із учасників отримає професійне задоволення від результатів спільної роботи.

**Директор департаменту освіти
і науки облдержадміністрації**

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Полторацький'.

О.В. Полторацький

Шановні учасники та гості конференції!

Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області, щиро вітає учасників науково-практичної конференції, присвяченої обговоренню проблемних питань «Теоретико-методичні основи підготовки конкурентоздатних фахівців у контексті сучасного ринку праці», яка проводиться на базі Криворізького професійного гірничо-технологічного ліцею у рамках проведення експериментальної роботи всеукраїнського рівня «Педагогічні умови формування конкурентоздатності фахівців гірничого профілю у професійно-технічних навчальних закладах».

Відаючи належне наполегливій роботі колективу навчального закладу та зусиллям усіх партнерів, які опікуються проблемами і підтримують професійно-технічну освіту, констатуємо, що професійна підготовка конкурентоздатних фахівців є актуальною проблемою як професійної освіти, так і освіти загалом.

Політичні, соціально-економічні перетворення в українському суспільстві спонукають профтехосвітян до розвитку, трансформування та перетворення освітніх процесів, переходу від традиційної моделі до розбудови механізму децентралізації державного управління освітою на засадах демократичного місцевого самоврядування.

Вважаємо, що науково-практична конференція є вдалою нагодою для спеціалістів і науковців не тільки обмінятися досвідом, новими напрацюваннями, досягненнями, відкриттями, а й ознайомитися із сучасною практикою професійної підготовки фахівців.

Щиро бажаємо плідної роботи конференції та нових творчих результатів у практичній підготовці робітничого потенціалу держави.

З повагою
директор НМЦ ПТО
у Дніпропетровській області
заслужений працівник освіти

Віктор Василенко

Шановні учасники Всеукраїнської конференції!

Щиро вітаємо вас в нашому славетному місті, місті руди і металу.

Криворіжжя по праву називають «індустріальною коморою» України.

Кривий Ріг - один із найбагатших на корисні копалини районів України. Більшість із відомих родовищ пов'язана із стародавніми породами Українського щита. Найбільш важливими серед них є рудні родовища, поклади бурого вугілля, мармуру, доломітів (40% балансових запасів України), покровельних та талькових сланців, сурику, охри, будівельних пісків, суглинків, скандію, ванадію та ще близько 40 елементів таблиці Менделєєва, комплексне використання яких дозволить забезпечити добробут майбутніх поколінь громадян України.

Загальні розвідані запаси залізних руд у Кривбасі складають понад 32 млрд. тонн.

Сучасний Кривий Ріг - це велике індустріальне місто, про що свідчить той факт, що місячний обсяг виробництва промислової продукції дорівнює аналогічним показникам столиці України міста Києва.

Економічний потенціал міста представляють близько 6 тисяч підприємств. Промисловість міста налічує 87 великих підприємств різних галузей: чорної металургії, машинобудівної, будматеріалів, хімічної, поліграфічної, деревообробної, легкої, харчової тощо.

У Кривому Розі розташовано 8 із 11 підприємств України з видобутку та переробки залізорудної сировини, а також підприємства з обслуговування основного виробництва. Тому головною містоутворювальною галуззю, яка стійко визначає профіль міста в територіальному розподілі праці, є чорна металургія. У Кривому Розі розташовано один із найбільших у світі металургійних комбінатів – Арселор Міттал Кривий Ріг, п'ять гірничо-збагачувальних комбінатів – Північний, Південний, Центральний, Новокриворізький, Інгулецький, три рудоремонтні заводи та інші.

Криворіжжя цінне не лише тому, що воно має потужний виробничий комплекс. З кожним роком у Кривому Розі вдосконалюється мережа закладів освіти, науки, культури, спорту, охорони здоров'я тощо. Відоме наше місто і науковцями, заслуженими діячами мистецтв, наявністю самодіяльного культурно-творчого потенціалу. Місто стало центром відомих фестивалів, конкурсів.

Наші земляки роблять так багато цікавого і головне – корисного не лише для Криворізького краю, а й усю Україну. Невипадково наше місто називають містом-трудівником. Наша мета – зробити його містом для трудівників.

В місті проживає біля 640 тисяч населення. Ми пишаємось своїми культурними надбаннями, високим духовним потенціалом. Та головне надбання Криворіжжя – його люди і перші серед них – робітники.

В Кривому Розі продумана чітка система підготовки робітничих кадрів: це 60 закладів, установ, організацій різних форм власності і підпорядкування, які готують кваліфікованих робітників більш ніж за 250 професіями, в їх числі 14 професійно-технічних

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА

навчальних закладів державної форми власності, в яких навчаються біля 10-ти тисяч учнів. Багато хто з них продовжує своє навчання в ДВНЗ «Криворізький національний університет», Криворізькому металургійному інституті Національної Металургійної Академії України тощо.

Досвід соціального партнерства професійно-технічних навчальних закладів із замовниками кадрів, роботодавцями, галузевими профспілками при активному сприянні виконавчої влади та участі громадськості був заслуханий і позитивно оцінений колегією Міністерства освіти науки України (2013рік) і відзначений золотими медалями Міжнародних виставок (2012,2015роки)

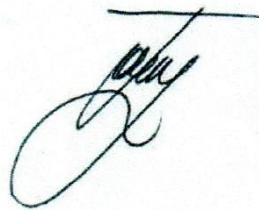
Кривий Ріг – це регіон, який завжди славиться своїми інноваційними пошуками. У місті проводиться значна робота в плані реформування професійно-технічної освіти з врахуванням потреб сучасного ринку праці.

Кривий Ріг – це місто робітниче і наше кредо: бути майстром «золоті руки» не менш почесно, ніж бути «золотою головою»; нам до вподоби бути містом «синіх комірців» , як термін визначення еліти робітників у всьому світі. Тому що сьогоднішній робітник - це робітник, який володіє сучасними технологіями , комп'ютерною технікою і його завтрашній день – це не лопата і кайло , а комп'ютер і робототехніка.

Тож бажаю учасникам конференції плідної роботи в нашому робітничому місті.

Ласкаво просимо!

З повагою
Заступник міського голови

В.Берлін

Шановні учасники та гості конференції!

Прийміть найщиріші вітання з нагоди відкриття науково-практичної конференції з проблеми «Теоретико-методичні основи підготовки конкурентоздатних фахівців у контексті сучасного ринку праці», покликаної репрезентувати досягнення системи професійної освіти, сприяти обміну досвідом, інноваційними ідеями, прогресивними педагогічними технологіями та здобутками науково-освітньої праці.

Нині, сучасність потребує все більше фахівців, які могли б з гідністю конкурувати на ринку праці. Саме від працівників професійної освіти та науковців залежить рівень конкурентоздатності фахівців. Впевнений, що сьогоднішня конференція буде певним поштовх у вирішенні існуючих проблемних питань та визначенні перспективних напрямів у підвищенні рівня конкурентоздатності фахівців, забезпечить поєднання зусиль у дослідженні актуальних питань як теорії так і практики, стане дієвим поштовхом втілення нових, цікавих ідей оптимізації нашої спільної діяльності задля розвитку підростаючого покоління.

Шановні учасники конференції! Бажаю вам успіхів у здійсненні поставлених завдань, досягненні омріяних цілей та підкоренні нових вершин професійної майстерності в навчанні, вихованні, управлінні та наукових дослідженнях!

***Голова Покровської
районної у місті ради***

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'V.V. Koritnik', written over a faint yellow rectangular stamp.

V.V.Коритнік

Учасникам, організаторам і делегатам
всеукраїнської науково-практичної
конференції з проблем «Теоретико-методичних основ підготовки
конкурентоздатних фахівців у контексті сучасного ринку праці»

Шановні друзі, гості міста, колеги!

Щиро Вітаю Вас з відкриттям науково-практичної конференції на базі одного з кращих професійно-технічних закладів славетного міста Кривого Рогу та й держави в цілому – Криворізькому професійному гірничо-технологічному ліцеї.

Мені, як керівнику потужного гірничого підприємства України «Криворізький залізорудний комбінат», є що сказати з приводу формування конкурентоздатних фахівців гірничого профілю на базі цього професійно-технічного навчального закладу. Недаремно ми називаємо Криворізький професійний гірничо-технологічний ліцей – базовим ПТНЗ нашого підприємства !!! Протягом багатьох років навчальний заклад готує для нашого підприємства та підприємств гірничо-металургійної галузі міста майбутніх кваліфікованих робітників (прохідників, кріпильників, гірників очисного забою; машиністів бурової установки, електрослюсарів та електрогазозварників). Молоді хлопці не тільки проходять виробничу практику та виробниче навчання на робочих місцях (з оплатою за проходження практики) й здобувають перший досвід роботи на нашому підприємстві, а й за її підсумками отримують перше робоче місце на комбінаті.

Хочу зазначити, що щорічно практику проходять до 100 учнів ліцею, працівники служби персоналу підприємства спільно з керівництвом ліцею проводять спільні заходи профорієнтаційної роботи серед учнів шкіл району та міста; на базі Учбово-курсого центру підприємства – педагогічні працівники ліцею спільно з учнями відвідують екскурсії, де їм проводять майстер класи на навчальному полігоні, наочно знайомляться з обладнанням яке використовується та експлуатується у шахті; спільно погоджуємо програми професійної підготовки учнів ліцею; надаємо матеріально-технічну підтримку для ліцею в різних питаннях, тощо.

Життя та світ постійно змінюються, змінюється й виробництво: технології видобутку залізної руди, проходка та будівництво горизонтів в шахті, тому ми зацікавлені в одному, щоб молодий робітник був обізнаний і конкурентоздатний, відповідав всім вимогам кваліфікованого робітника на ринку праці.

На комбінаті активно проводиться політика технічного переоснащення виробництва. Упровадження високоефективної техніки провідних світових

виробників «Atlas Copco» і «Sandvik» дозволяє значно прискорити будівництво підземних горизонтів на всіх чотирьох шахтах та за новими технологіями здійснювати випуск і доставку руди на очисних роботах. На комбінаті працює понад 50 одиниць сучасної високопродуктивної техніки: 14 гірничо-прохідницьких комплексів (28 одиниць) шведської компанії «Atlas Copco» і фінської «Sandvik», 2 комбайна фінського виробництва для безлюдної проходки висхідних виробок. Окрім цього, на службі гірників – 7 навантажувально-доставочних машин (НДМ) LK-07,1 НДМ LH-307, 4 НДМ ST2D, 1 самоскид для транспортування гірничої маси в підземних умовах 4 верстати кернового буріння Diames, 5 установок для кріплення виробок спеціальною торкрет-сумішшю «Meuco Piccola» фірми BASF.

Тому вважаю, що програми підготовки гірника повинна містити предмети і питання, які б розкривали комплекс робіт з експлуатації та обслуговування нових сучасних комплексів (машин) що працюють в умовах сучасного виробництва.

Ми є соціальними партнерами і у нас спільна мета: забезпечення потреби кваліфікованих робітничих кадрів для гірничо-видобувної галузі!

І я вважаю, що спільна діяльність ліцею і нашого підприємства може служити прикладом ефективного взаємозв'язку в даному напрямку співпраці виробництва і освіти на рівні всієї країни!

Бажаю всім учасникам заходу творчого натхнення, плідної співпраці та результативних напрацювань, перспективного обміну ідеями і досвідом співпраці ПАТ «Кривбасзалізрудком» і КПТЛ.

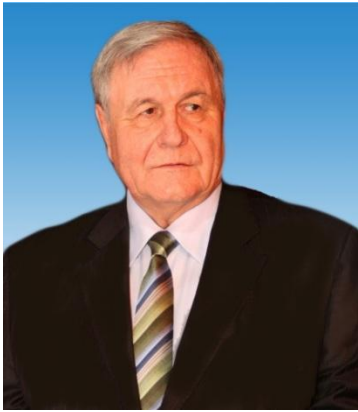
Зичу усім миру, міцного здоров'я та впевненості у завтрашньому дні!

З повагою,

Керівник
ПАТ «Кривбасзалізрудком»

Караманиць Ф.І.

Вельмишановні колеги!

Радий вітати всіх учасників з відкриттям науково-практичної конференції «Теоретико-методичні основи підготовки конкурентоздатних фахівців у контексті сучасного ринку праці».

Зважаючи на актуальність проблеми, вважаю що сьогоднішнє обговорення сприятиме окресленню інноваційних перспектив щодо підвищення рівня підготовки, привабливості випускників закладів професійної освіти на ринку праці та зростанню їх конкурентоздатності.

Переконаний, що робота конференції, інноваційний досвід у регіонах, пропозиції та рекомендації учасників сприятимуть підвищенню якості підготовки кваліфікованих робітників у закладах професійної освіти та стануть вагомим внеском у розвиток системи професійної освіти та її реформування.

Вважаю, що сьогодні є чудова нагода для педагогічних працівників та науковців з різних регіонів України, не тільки обміняти досвідом, новими напрацюваннями, досягненнями, відкриттями, а й ознайомитися із сучасними підходами у підготовці конкурентоздатних фахівців у контексті сучасного ринку праці.

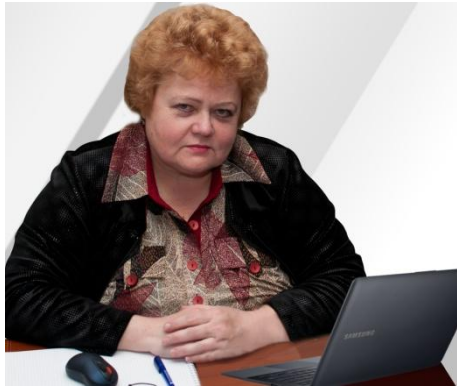
Переконаний, що професіоналізм, педагогічних колективів та науковців сприятиме успішному виведенню професійної освіти на більш високий рівень.

Усім освітянам висловлюю щире подяку. Бажаю учасникам науково-практичної конференції плідної роботи та нових творчих здобутків.

З глибокою повагою хочу побажати всім успіху в дискусіях, плідної та натхненної роботи, подальших професійних звершень та творчих контактів.

**Заслужений працівник освіти,
директор
Криворізького професійного
гірничо-технологічного ліцею**

В.Г. Сиротюк

СЕРГЕСЬВА Лариса Миколаївна,

доктор педагогічних наук, професор кафедри державної служби і менеджменту освіти ЦППО ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, м. Київ

ПРОФЕСІОНАЛІЗМ ЯК ОСНОВА КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ

Анотація. Мова йде про формування конкурентного середовища професійного навчального закладу, що створює умови набуття учнями нової якості

– професіоналізму. Визначено, що конкурентоздатні фахівці мають перевагу на ринку праці та характеризується успішною соціалізацією.

Ключові слова. Конкурентоспроможність випускника, конкурентне освітньо-професійне середовище, професіоналізм.

Модернізація будь-якого суспільства неможлива без усвідомлення пріоритетної ролі суспільства та її всебічного оновлення. У все більшому числі країн реформи освіти виступають необхідною умовою національного розвитку та національної безпеки. Освітня сфера для багатьох розвинутих країн є засобом позитивних змін, так як створює найпотужніший інвестиційний ресурс — людський потенціал.

Освіта є необхідною умовою професійного становлення особистості, при цьому мається на увазі, що якість професіонала безпосередньо залежить від якості його підготовки, одержуваної в рамках освітньої системи.

У процесі професійного становлення у людини розвиваються не тільки професійно важливі якості, формуються необхідні компетентності, він набуває знання, вміння і навички, компетенції, але, що більш важливо, у нього «поступово складається образ майбутньої професії». Створити такий образ без надання широких можливостей для залучення учнів в професійну діяльність не представляється здійсненним.

Робоча сила — реальний товар на ринку праці, де все більше утверджується принцип конкуренції, і цей товар, щоб відповідати попиту, повинен бути конкурентоздатним, тобто мати хорошу якість, гарне оформлення та яскраву рекламу. Конкурентоздатність робочої сили та забезпечення відповідних умов для постійного її зростання — є умовою створення конкурентоспроможної продукції та зростання рівня конкурентоспроможності підприємств в цілому.

Стимулювання постійного поліпшення конкурентного рівня працівників, що забезпечує конкурентні переваги, включає, зокрема, такі напрями:

- запровадження на підприємствах вітчизняної моделі мотиваційного менеджменту;
- скорочення розриву зв'язків між освітянами і роботодавцями, між сферою професійної освіти та ринком праці;
- зростання якості освітянських послуг і підвищення якості організації виробничої практики учнів професійного навчального закладу, у тому числі, покращення матеріально-технічної бази навчального закладу [2, с. 3].

Здатність випускника професійного навчального закладу адаптуватись до навколишніх умов та ефективно функціонувати в умовах ризику та невизначеності називають конкурентоздатністю.

Конкурентоспроможність фахівця має інтегративну характеристику, що забезпечує більш високий професійний статус, більш високу рейтингову позицію на відповідному галузевому ринку праці, стійко високий попит на професійні послуги (затребуваність); вона визначається особливостями особистості фахівця та якістю його професійної діяльності. Рівень конкурентоспроможності залежить від ступеня відповідності особистісних якостей і професійних знань, умінь і навичок конкретного фахівця об'єктивним вимогам професійної діяльності і соціально-економічних умов.

Конкурентоздатність фахівця — це головний критерій на ринку праці. Найбільш важливим елементом конкурентоздатності є професійна освіта, яка орієнтована головним чином на накопичення різних професійно орієнтованих знань. Надалі знання переходять в нову якість — професіоналізм. Професіоналізм виступає одним з доданків іміджу фахівця.

Сьогодні конкурентоздатність визначається як важлива характеристика успішної соціалізації, завдяки якій включається механізм пробудження у людини потенційних можливостей, має місце актуалізація закладених в ній різноманітних ліній та програм поведінки, які приводять їх у робоче становище. Конкурентоздатні фахівці мають перевагу на ринку праці. Це пояснюється тим, що впевненість у своїх силах є однією з головних умов успішної діяльності в будь-якій галузі, професійній та особистісній сферах.

При цьому, важливою складовою є створюване конкурентне освітньо-професійне середовище, яке має бути комфортною сферою життєдіяльності учнів та сприяти розвитку їхньої індивідуальності, що вчить їх змагатися в різних видах діяльності.

Отже, конкурентоздатність випускника професійного навчального закладу — це його здатність відповідати вимогам роботодавців на даний період, яка розглядається як конкурентна перевага фахівця відносно інших працівників в конкретній сфері, тобто наявність ознак професіоналізму, які у свою чергу демонструють відповідність або невідповідність його трудового потенціалу вимогам, що висуваються роботодавцями, але й ступінь власної відповідності.

Професіонал — це фахівець, що опанував високими рівнями професійної діяльності, свідомо змінює і розвиває себе в ході здійснення праці, що вносить свій індивідуальний внесок у професію, що знайшов своє індивідуальне призначення, що стимулює в суспільстві інтерес до результатів своєї професійної діяльності і підвищує престиж своєї професії в суспільстві [1. с. 16]. Зазначимо при цьому, що професіоналізм є професійною базою конкурентоздатності, адже багато фахівців є дійсно професіоналами, але все ж недостатньо затребувані для того, щоб підвищити свій професійний або соціальний статус.

Дослідники зазначають, що причинами можуть бути певні психологічні характеристики фахівця (авторитарність, пасивність), нездатність змінювати своє положення в професійному співтоваристві (низька мобільність особистості), невмінням продемонструвати свій професійний потенціал (відсутність навичок самопрезентації), відсутності потреби брати участь у конкурентній боротьбі тощо [3].

Слід зауважити, що отримання освіти та досвіду не є паралельними, а послідовними процесами. При цьому слід визнати, що освіта включає можливість отримання професійного досвіду.

Провідним є завдання готувати випускників таким чином, щоб вони були конкурентоспроможні в будь-який час у майбутньому та завжди були потрібні роботодавцям і змогли самореалізуватися впродовж життя.

Мова йде про конкурентоздатних випускників, підготовка яких характеризується вищим рівнем якості діяльності професійних навчальних закладів. Конкурентоздатний фахівець — це конкурентоздатний фахівець впродовж життя. Виконання такого завдання можливо здійснити шляхом залучення приватного бізнесу до підготовки кваліфікованих кадрів для економіки, що буде вигідно як самим компаніям, так і інтересам країни в цілому; відродити систему «прикріплення» навчальних закладів до виробничим підприємствам для забезпечення більш якісної практичної підготовки фахівців; направити практичну підготовку учнів на вироблення практичних навичок, які стануть основою всієї їх подальшої професійної діяльності.

Отже, професійне вдосконалення випускника професійного навчального закладу сприятиме його конкурентоздатності, а саме: здатності відповідати вимогам роботодавців на даний період, що розглядається як його конкурентна перевага відносно інших працівників в конкретній сфері.

Література:

1. Зацепин В.А. Компетентность и профессионализм современного специалиста. / В.А. Зацепин, О.Ю. Нисман. // Социосфера. — 2013. — № 28. — С. 16–20.
2. Камінська Л.Ф. Соціальна зумовленість і механізми впровадження освітніх реформ [Текст]: автореф. дис. ... канд. соціол. наук : 22.00.04 /Л.Ф. Камінська. — Київський національний університет імені Тараса Шевченка. — К., 2002. — 20 с.
3. Хазова С.А. Конкурентоспособность специалистов и профессионализм: сопоставление феноменов. /С.А. Хазова. [Електронний ресурс]. // Режим доступу: <http://lib.convdocs.org/docs/index-33827.html>

СТОЙЧИК Тетяна Іванівна,

кандидат педагогічних наук, заступник директора з навчально-виробничої роботи в Криворізькому професійному гірничо-технологічному ліцеї, м. Кривий Ріг

ПІДГОТОВКА КОНКУРЕНТОЗДАТНИХ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Анотація. У статті висвітлено актуальну проблему конкурентоздатності фахівців професійного навчального закладу. Обґрунтовано та проведено порівняльний аналіз понять «конкурентоздатність» та «конкурентоспроможність»; сформульовано поняття «конкурентоздатність фахівця професійного навчального закладу»; досліджено особистісні та професійні складові компетентності в науковій літературі; визначено особистісні та професійні складові компетентності конкурентоздатного фахівця професійного навчального закладу за результатами опитування роботодавців; обґрунтовано шляхи підвищення рівня конкурентоздатності фахівців професійного навчального закладу.

Ключові слова: конкурентоздатність, конкурентоспроможність, конкурентоспроможність фахівця, професійний навчальний заклад.

Основний виклад матеріалу. У сучасних умовах розвитку економіки освіта перестає бути просто способом підготовки спеціалістів для різноманітних сфер діяльності, а дедалі більше перетворюється на обов'язковий етап розвитку особистості і стає безперервною. Система ж неперервної освіти трактується як нова соціально-педагогічна парадигма, «формування якої об'єктивно зумовлене усім соціально-економічним і суспільним розвитком під впливом глобалізаційних та інтеграційних процесів, якими характеризується сучасний цивілізаційний розвиток. Вона покликана забезпечити конкурентоздатність фахівця, послідовність і взаємоузгодженість формування професійного мислення як основи професійної культури» [4].

Поняття конкурентоздатності використовується в різних напрямках діяльності суспільства. Не є винятком і система професійної освіти, яка історично вирішувала проблеми підготовки молоді до професійної діяльності на виробництві. Процес розвитку цієї системи значною мірою залежав від стратегічних і тактичних управлінських рішень та дій, які були різнорівневими і відповідали вимогам певного часу [9].

Тому спрямованість професійної освіти на засвоєння системи знань, яка була виправданою ще нещодавно, уже не відповідає сучасному соціальному замовленню, яке вимагає продукування самостійних, ініціативних, відповідальних фахівців, здатних якісно взаємодіяти у виконанні соціальних, виробничих і економічних завдань. Адже ефективність діяльності сучасного підприємства в цілому залежить від рівня конкурентоздатності фахівців [6].

Нині роботодавець розглядає фахівця не лише як освітній продукт професійного навчального закладу, а як різнопланову особистість, яка має певні складові, необхідні для досягнення результатів в умовах виробництва.

Після проведеного анкетування роботодавців (30 підприємств – 22 (73%) є приватними, 20 (68%) працюють більше 10 років на ринку; на 9-ти (30%) кількість працівників сягає більше 500 осіб) встановлено, що якість професійної підготовки майбутніх фахівців основна частина респондентів оцінюють як «частково задовільну» (12 осіб (78,3%)). Практично однакова кількість роботодавців дали схвальну оцінку якості підготовки фахівців (3 особи (8,6%)) та незадоволені якістю підготовки (4 особи (13,1%)) (рис.1) [11].

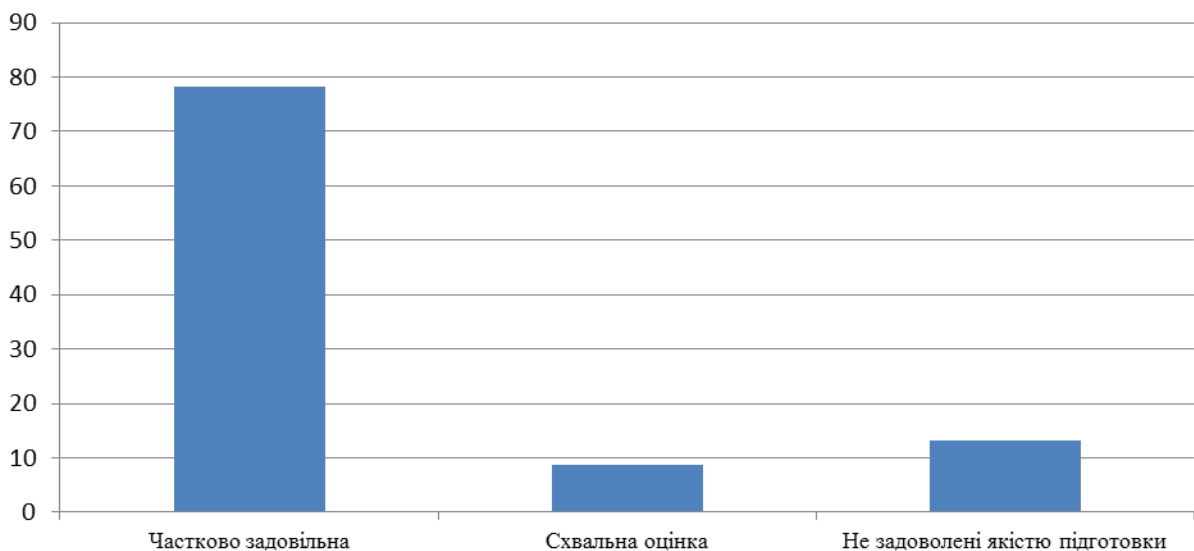

Рис.1. Оцінювання якості професійної підготовки майбутнього фахівця за результатами опитування роботодавців

Означена проблема має ще одну складову. Часто випускник професійного навчального закладу, який після його закінчення отримав диплом кваліфікованого фахівця, не може належним чином працевлаштуватися. При цьому ті, хто перебувають на тому ж, або й на нижчому професійному рівні, знаходять себе в нових соціально-економічних реаліях. На

наш погляд, це може пояснюватися відсутністю у перших і наявністю в інших характеристик, що не належать (або опосередковано належать) до професійної сфери.

Психолого-педагогічна наука раніше звертала на проблему особистісного розвитку мало уваги, однак сьогодні визначає її як одну з пріоритетних. Адже вихід України з кризового економічного стану значною мірою залежить від темпів зростання якості підготовки та кадрового потенціалу [9], що дає нам можливість звернутися до суті й визначення понять «конкурентоздатність» та «конкурентоздатність фахівця».

Дослідженню теоретичних, методологічних, загальнометодичних складових конкурентоздатності фахівців приділяли увагу як вітчизняні науковці (Т.Ю. Андріяко, Д.П. Богиня, В.І. Бондар, Н.І. Верхоглядова, Л.А. Дудко, Ю.І. Завалевський, Л.М. Карамушка, В.Ю. Ковальчук, В.Г. Кремень, С.Д. Максименко, В.В.Олійник, Л.М. Сергеева та ін.), так і зарубіжні (І. Ансофф (Igor H. Ansoff), А. Бранденбургер (Adam Brandenburger), Д. Джоббер (David Jobber), П. Дойль (Peter Doyle), Ф. Котлер (Philip Kotler), Б. Нейлбафф (Barry Neulbaff), М. Портер (Michael M. Porter), А. Сміт (Adam Smit), Л.М. Мітіна, О.З. Мондраєва, Т.І. Савенкова, Р.А. Фатхутдинов та ін.). Водночас аналіз наукової літератури засвідчує, що проблемі конкурентоздатності фахівця у професійних навчальних закладах приділено недостатньо уваги, хоча це поняття і зустрічається в психологічних та економічних розробках, зокрема у дисертаційних дослідженнях.

Розглядаючи різні трактування поняття «конкурентоздатність», можна побачити, що як правило, з поняттям «конкурентоздатність» вживається тотожний термін «конкурентоспроможність».

На думку академіка В.І.Бондаря, поняття «конкурентоспроможний» і «конкурентоздатний» взаємопов'язані, і коли мова йде про «кваліфікаційну готовність за необхідності вступати в конкурентну боротьбу на ринку праці», то він радить використовувати поняття «конкурентоспроможний», разом з тим вчений визначає «конкурентоздатність» як «стійку особистісну властивість свідомо і творчо реалізувати професійну компетентність за достатнього рівня володіння необхідними суспільно-комунікативними знаннями, вміннями та особистісними характеристиками» [1, с.22].

Проведений аналіз довідкової літератури щодо визначення понять «конкурентоспроможність» та «конкурентоздатність» засвідчив, що терміни тільки етимологічно мають один корінь, похідний від слова «конкуренція», що означає суперництво, змагання, зіткнення [2]. Проте друга частина терміну має певні розбіжності – «спроможність» походить від слова «спроможний», тобто який має здатність виконувати, здійснювати що-небудь або який може, має можливості здійснити що-небудь [2, с. 1378]; «здатність» – від слова «здатний», тобто який може, уміє здійснювати, виконувати, робити що-небудь, поводити себе певним чином [2, с.453]. Розбіжність виникає в тому, що «спроможність» – це «можливість реалізувати уміння», а здатність, притаманна об'єктові, – це «уміння здійснити задумане».

Науковець О.В.Дейнега поняття «конкурентоспроможність» та «конкурентоздатність» розглядає з економічної точки зору, а саме: конкурентоспроможність – це комплекс характеристик об'єкта (товару, підприємства, регіону, країни), який визначає його потенційний результат на ринку; конкурентоздатність – це здатність певного об'єкта (товару, підприємства, регіону, країни) витримувати конкуренцію порівняно з аналогічними об'єктами на ринку [3, с. 62].

У дослідженнях професора Л.М. Сергеевої поняття конкурентоздатності формулюється, виходячи з переліку особистісних компетенцій і визначається як узагальнений показник, що характеризує рівень професійної, соціальної та особистісної компетенції випускника, що дає йому впевненість у своїх силах і здатність витримувати

конкуренцію на ринку праці порівняно з випускниками аналогічних навчальних закладів [10].

Аналіз визначень науковців дає нам можливість трактувати поняття конкурентоспроможність фахівця – як наявність у фахівця можливостей конкурувати на ринку праці, а конкурентоздатність фахівця – як здатність фахівця конкурувати, тобто наявність у нього відповідних компетентностей та особистісних переваг, які дозволяють виграти конкурентну боротьбу.

Серед особистісних переваг фахівця професор С.М. Ніколаєнко визначає наступні: високий рівень працездатності; прагнення до якісного кінцевого результату; стресостійкість, здатність долати труднощі; творче ставлення до праці; прагнення до професійного самовдосконалення; здатність до прийняття відповідальних, часом ризикованих рішень; комунікабельність, здатність до співпраці, співтворчості; здатність до швидкого освоєння нової справи; здатність до самоосвіти, самореалізації, саморозвитку [5].

За результатами проведеного нами опитування роботодавців, серед основних переваг фахівця, зокрема професійних, респонденти визначають високу кваліфікацію (23 особи (100%)) та додаткову освіту або суміжну професію 18 осіб (60%); особистісних – відповідальність (23 особи (100%)), здатність до навчання (23 особи (100%)), мобільність (19 осіб (82,6%)), здатність працювати в команді (22 особи (95,7%)) [11] (рис.2).

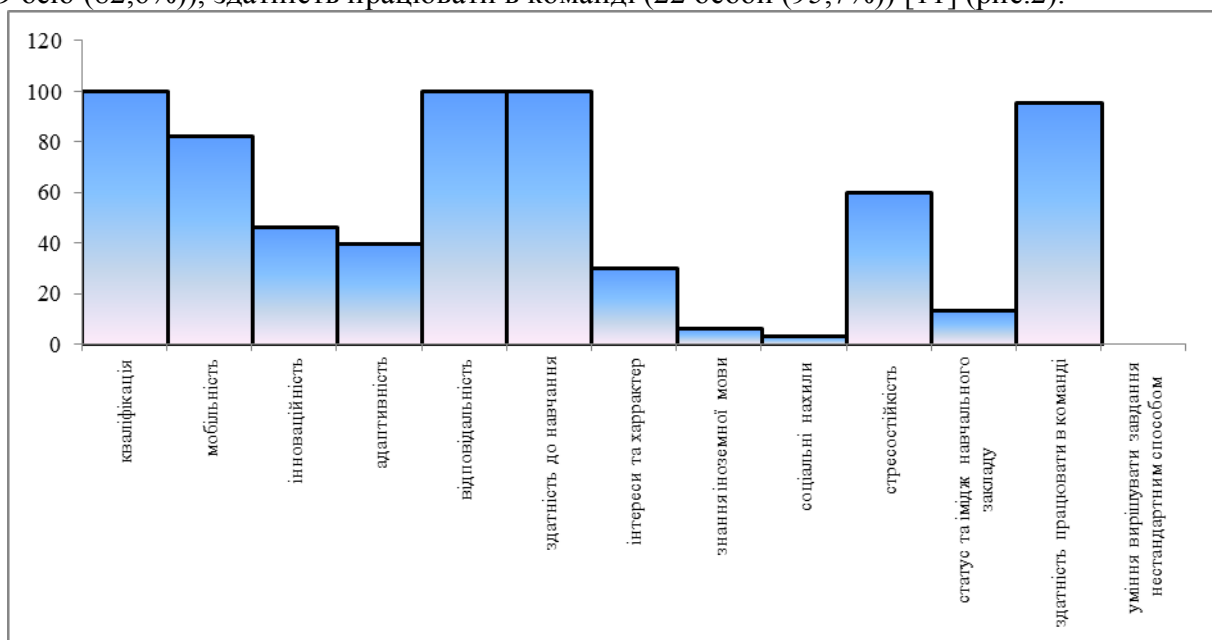

Рис. 2 Складові конкурентоздатності фахівця професійного навчального закладу (за результатами опитування роботодавців)

Результати проведеного дослідження дають нам можливість визначити конкурентоздатність фахівця професійного навчального закладу як здатність випускника відповідати вимогам роботодавця в даний період, через конкурентні (професійні та особистісні) переваги по відношенню до інших фахівців у певній галузі.

Тому професійні навчальні заклади мають звернути особливу увагу на розвиток в учнів навичок самостійної й продуктивної діяльності, особистісних якостей і творчих здібностей, умінь самостійно здобувати нові знання протягом життя, розв'язувати проблеми, орієнтуватись у житті суспільства.

Зміни, що відбуваються у галузі професійної освіти, мають бути спрямовані на підвищення інтелектуального та кваліфікаційного рівня учнів упродовж усього життя в межах безперервної освіти.

І саме в цьому контексті варто акцентувати увагу на потребі переходу до освіти упродовж життя, за якої базова освіта розглядається лише як фундамент для подальшого доповнення іншими програмами, що відповідають динамічному розвитку потреб особистості, суспільства, економіки [8]. Навчання протягом життя сьогодні виходить на чільні позиції у світових освітніх процесах – це диктується базовими тенденціями розвитку

людства та доводить, що для підготовки якісного персоналу найближчим часом важливо вжити низку дієвих заходів, зокрема:

- створення корпоративних інституцій, що забезпечать поєднання одержання фундаментальних знань із практичною діяльністю;
- формування гнучких освітніх траєкторій і вирівнювання доступу до якісної освіти на всіх рівнях освітньої системи;
- забезпечення набуття основних навичок, зокрема із цифрової грамотності задля розширення можливостей для інноваційної, більш гнучкої форми навчання;
- розроблення теоретично обґрунтованих, практично значущих і переконливих концептуальних підходів до організації системи неперервної освіти в Україні;
- створення умов для нарощування інвестицій у людей і знання [8].

Формування навиків самореалізації особистості та підвищення інтелектуального і кваліфікаційного рівня упродовж усього життя стане перспективним у подальших наших дослідженнях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондар В.І. Конкурентоздатність педагога як складова його професійної компетентності / В. І. Бондар // Почат. шк. – 2008. – № 7. – С.22– 23.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / [уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел] – К. : Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. — 1728 с.
3. Дейнега О.В. Методологічні аспекти оцінювання конкурентоздатності підприємств [Текст] / О. В. Дейнега // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Логістика. – 2008. – №623. – С. 61-68.
4. Кремень В.Г. Філософія людиноцентризму в стратегії освітнього простору [Текст] / В. Г. Кремень. – К.: Педагогічна думка, 2009. – 520 с.
5. Ніколаєнко С.М. Управління якістю вищої освіти: теорія, аналіз і тенденції розвитку: Монографія.– К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2007. – 519 с.
6. Олійник В.В. Наукові основи управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти: [монографія] / В. В. Олійник. — К.:Міленіум, 2003 –594 с.
7. Олійник В.В. Основні проблеми розвитку системи професійно-технічної освіти / В. В. Олійник. // Післядипломна освіта в Україні. – 2008. – Спецвипуск. – С. 7 – 10.
8. Олійник В.В. Підготовка управлінської еліти в умовах формування нової демократичної моделі управління. /В.В. Олійник. //Scientific Journal «ScienceRise» № 9/5 (14) 2015. – С. 4– 12.
9. Олійник В.В. Теоретико-методологічні засади управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти: дис... д-ра пед. наук: 13.00.01 / Національний педагогічний ун-т ім. М.П.Драгоманова. - К., 2004– 489 с.
10. Сергеева Л.М. Конкурентоздатність фахівця як соціально-педагогічна категорія /Л.М. Сергеева //Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. зб. наук. пр. /[редкол. Л.Б. Лук'янова (голова) та ін.]; Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України. – К., 2015. – Вип. 1 (10). – 265 с. – С. 72–80.
11. Стойчик Т.І. Конкурентоздатність фахівців: результати експериментальної роботи / Т.І.Стойчик // Професійно-технічна освіта.–2017–№ 1. С. – 31-34.

ГРЕБЕНЬКОВА Галина Володимирівна

методист ДНЗ «Одеський центр професійно-технічної освіти»,
м. Одеса

**МОДЕРНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ВИМОГ**

Анотація. В статті розглянуто актуальну проблему модернізації освітньої діяльності в галузі професійної освіти України у контексті європейських вимог, піднесення якості підготовки і конкурентоспроможності фахівців, відповідність європейському ринку праці, впровадження Національної рамки кваліфікацій при розробці Державних стандартів професійно-технічної освіти.

Ключові слова: компетентність, якість освіти, конкурентоздатний фахівець, Національна рамка кваліфікацій, Державний стандарт професійно-технічної освіти.

Покращення якості підготовки і конкурентоспроможності фахівців, відповідність європейському ринку праці, створення умов для працевлаштування випускників професійно-технічних навчальних закладів на теренах України і Європи є основним завданням модернізації професійної освіти в контексті європейських вимог.

Країни Європейського Союзу дієвим інструментом забезпечення якості освіти визнали компетентнісний підхід, який сьогодні утверджується в більшості європейських національних освітніх систем.

Процес модернізації освіти, окреслений у Національній доктрині розвитку освіти, затверджено Указом Президента України від 17 квітня 2002 р. № 347/2002. Національна доктрина констатує, що освіта повинна готувати людину, органічно адаптовану до життя у світі багатоманітних зв'язків – від контактів із найближчим оточенням до глобальних зв'язків. Стає очевидним, що держава буде тим успішнішою, чим більшою мірою її громадяни будуть здатні до спілкування зі світом. Отже, необхідно формувати особистість, здатну до сприйняття і творення змін, налаштовану на сприйняття зміни як природної норми, а застою, незмінності, застигlosti як прикрого винятку [2, с. 12].

Вітчизняні науковці Н.В. Абашкіна, Н.М. Бідюк, О.В. Глузман, Т.М. Десятов, В.О. Кудін, О.В. Матвієнко, Н.Г. Ничкало, Л.П. Пуховська, А.А. Сбруєва, С.О. Сисоєва наголошують на необхідності широкого вивчення інноваційних підходів до професійного навчання в умовах неперервної освіти, а також потреби якісних змін у підготовці педагогів професійної школи, зокрема, створення єдиного освітнього середовища професійної освіти в умовах європейської інтеграції.

Ідея європейської інтеграції, яка охоплює дедалі ширші сфери життєдіяльності держав і суспільств та нових членів ЄС, стає вирішальним чинником у формуванні європейської та національної тотожності, а також у зближенні освітніх систем і розробки європейських освітніх стандартів. Значною частиною процесів оновлення освітніх систем, що відбуваються останніми десятиріччями в європейських країнах і пов'язані з визнанням вагомості освіти, є розвиток професійної освіти.

Відповідно до Концепції розвитку професійно-технічної (професійної) освіти в Україні, забезпечення якості робочої сили та підвищення її конкурентоспроможності на ринку праці зумовлюють, зокрема, необхідність

- застосування гнучких модульних технологій професійного навчання, перенавчання та підвищення кваліфікації виробничого персоналу;
- створення незалежної системи оцінювання рівнів професійної підготовки з урахуванням вимог до кваліфікації робітників відповідно до міжнародних стандартів якості;
- обґрунтування критеріїв якісної підготовки, перепідготовки й підвищення кваліфікації робітників;
- розроблення стандартів професійної компетентності на професії та види робіт з урахуванням перспектив розвитку виробництва;
- модернізації матеріально-технічної бази професійної освіти та вдосконалення навчально-методичного забезпечення.

Національна рамка кваліфікацій відіграє вирішальну роль у підтримці реформ в галузі професійної освіти і навчання.

Цінність Національної рами кваліфікацій полягає в тому, що вона має допомогти особі, яка здобуває робітничу професію: самостійно обрати траєкторію навчання та розробити план побудови кар'єри; без перешкод перейти на інший кваліфікаційний рівень на основі наступності професійно-технічної й вищої освіти (нині спостерігається певна ізольованість систем, практично відсутній їх взаємозв'язок); підтвердити та забезпечити врахування набутих нею в процесі трудової діяльності або професійної підготовки компетенцій для продовження навчання за відповідним кваліфікаційним рівнем.

Питання щодо проведення незалежної оцінки якості компетенцій випускників ПТНЗ та інших категорій громадян, які набули таких компетенцій в процесі трудової діяльності чи шляхом неформальної освіти стає дуже важливим.

Освіта дорослих є чинником, який забезпечує безпосередній процес розвитку особистості й визначає шляхи реалізації та оновлення цього процесу. Найбільшими проблемами, які вимагають негайного розв'язання, є передусім створення системи освіти дорослих як такої. Це вимагає розробки підходів щодо визнання і сертифікації формальної, неформальної та інформальної освіти дорослих, ключовим компонентом яких має стати система акредитації й оцінювання попереднього досвіду і знань особистості.

Сьогодні така практика існує в переважній більшості країн Європейського Союзу, й вона дає позитивні результати. За таких умов працівник зацікавлений у постійному підвищенні своєї кваліфікації, набутої різними шляхами. Для реалізації такої моделі в Україні необхідно створити незалежні інституції сертифікації кваліфікацій.

ДНЗ «Одеський центр професійної освіти» у своєму розвитку приділяє найбільшу увагу професіям будівельної галузі, які ми вважаємо найбільш перспективними на ринку праці, в першу чергу, нашої країни, а також країн Євросоюзу. Це такі професії, як електрозварник, монтажник з утеплення будівель, сантехнік, монтажник гіпсокартонних конструкцій, облицювальник-плиточник, муляр, монтажник залізобетонних конструкцій. Всі вони характеризуються швидкою зміною технологій, появою новітніх матеріалів, устаткування, внаслідок чого потребують оперативного внесення змін до навчальних програм. І тільки варіативною частиною існуючих стандартів охопити ці зміни не можливо. Довготривалий процес розробки стандартів за старими принципами не дає можливості

адекватно реагувати на виклики сьогодення. Тому створення стандартів, заснованих на компетенція, надає значно більше можливостей узгодження програм навчання з роботодавцями та пристосування їх до новітніх технологій.

Наш навчальний заклад вже має досвід роботи з новим Державним стандартом ПТО, заснованим на компетенція (згідно НРК) – це стандарт для професії «Монтажник санітарно-технічних систем та устаткування».

Державний стандарт професійно-технічної освіти для підготовки (підвищення кваліфікації) робітників з професії «Монтажник санітарно - технічних систем і устаткування» розроблено відповідно до Конституції України та інших нормативно-правових актів, серед яких: постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341 «Про затвердження Національної рамки кваліфікації» та Методичних рекомендацій щодо розроблення Державних стандартів професійно-технічної освіти з конкретних професій на основі компетентнісного підходу, затверджених наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 26 квітня 2012 р. № 522 і є обов'язковим для виконання усіма професійно-технічними навчальними закладами, підприємствами, установами та організаціями, що здійснюють (або забезпечують) підготовку (підвищення кваліфікації) кваліфікованих робітників, незалежно від їх підпорядкування та форми власності.

Наші співробітники (викладачі спецдисциплін та майстри виробничого навчання) приймали активну участь у розробці стандарту, навчальних планів, програм, навчально-методичного забезпечення (підручників, робочих зошитів).

Особливостями такого стандарту є те, що Освітньо-кваліфікаційна характеристика випускника розроблена на основі кваліфікаційної характеристики, вона охоплює сукупність необхідних професійних і ключових компетенцій, структурованих у базовий блок і навчальні модулі.

Вимоги до результатів навчання визначаються за завданнями та обов'язками кваліфікаційної характеристики. За результатами оволодіння базовим блоком проводиться контроль, а за результатами оволодіння кожним рівнем кваліфікації – проводиться державна, або проміжна кваліфікаційна атестація, що включає перевірку теоретичних знань та практичних умінь і визначається двома параметрами: «знає – не знає»; «вміє – не вміє».

Поточне оцінювання проводиться відповідно до чинної нормативно-правової бази.

Передумовою опанування кожним навчальним модулем є оволодіння базовим блоком. При первинній професійній підготовці виробничу практику кожного модуля можна об'єднати. В такому разі кваліфікаційна атестація проводиться один раз по завершенню виробничої практики.

Успішне засвоєння кожного навчального модуля передбачає видачу документа – сертифікату із зазначенням опанованої компетенції.

Особі, яка опанувала курс професійно-технічного навчання і успішно пройшла кваліфікаційну атестацію, присвоюється освітньо-кваліфікаційний рівень «кваліфікований робітник» з набутої професії відповідного розряду та видається свідоцтво про присвоєння (підвищення) робітничої кваліфікації, зразок якого затверджується Кабінетом Міністрів України.

Випускнику професійно-технічного навчального закладу другого та третього атестаційних рівнів, якому присвоєно освітньо-кваліфікаційний рівень «кваліфікований робітник» видається диплом, зразок якого затверджується Кабінетом Міністрів України.

Розроблення критеріїв оцінювання проводиться Державною атестаційною комісією.

Типові програми базового блоку та навчальних модулів визначають зміст професійних і ключових компетенцій та перелік предметів, що забезпечують їх формування.

Професійні та ключові компетентності формуються в процесі загально-професійної, професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки.

Робочі навчальні плани та програми розробляються навчальним закладом та погоджуються з замовником робітничих кадрів.

Національна рамка кваліфікацій дозволяє визначати рівні кваліфікації, додержуючись єдиних принципів і критеріїв опису усіх кваліфікаційних рівнів, забезпечує розумно широкий об'єм кваліфікацій, дає змогу залучати максимально можливе коло роботодавців та їх об'єднань до розробки навчальних планів і програм.

Основою кваліфікацій стають функції робітника (компетенції), а кваліфікаційні рівні визначаються на основі знань та навичок. Відсутнє оцінювання по балах, знає-не знає, вміє-не вміє – ось основний критерій оцінювання. Кваліфікація є формальним визнанням відповідності стандарту чи набору стандартів, який підтверджений свідоцтвом, дипломом тощо.

В той же час існує потреба:

- паралельної розробки механізмів оцінювання компетенцій (незалежна кваліфікаційна атестація);
- зарахування попередніх результатів – розробка нормативної бази та методів визнання навчання, що здійснюється в різних програмах і контекстах;
- формування нормативної і методичної основи для признання *неформального навчання*;
- переорієнтація систем професійної освіти усіх рівнів на компетенції;
- розроблення ефективної системи забезпечення якості.

Офіційне визнання цінності отриманих компетенцій для ринку праці, подальшої освіти та навчання поки ще не прийняте законодавчо, під це поки що не має нормативної бази.

Втім, кваліфікація дає право на здійснення трудової діяльності.

Для ПТНЗ вирішення основних проблем розвитку професійно-технічної освіти на сучасному етапі має бути спрямоване на забезпечення регіональних (місцевих) ринків праці в робочій силі з відповідних професій і кваліфікацій. При цьому якість підготовки фахівців має відповідати не тільки вимогам сучасності, а і враховувати перспективний розвиток галузей господарства країни. Стратегічне планування розвитку ПТНЗ має відповідати державній політиці в галузі профтехосвіти, враховувати передовий вітчизняний і зарубіжний досвід, реальні можливості навчального закладу та регіональні умови.

На жаль, стандарти з багатьох професій швидко застарівають і потребують оновлення. Забезпечення належної якості професійно-технічної освіти шляхом впровадження у навчальний процес державних стандартів з конкретних професій нового покоління на основі НРК, інформаційно-комунікаційних технологій, оснащення новим обладнанням та технікою професійно-технічних навчальних закладів, оптимізація мережі професійно-технічних навчальних закладів шляхом утворення на їх базі сучасних навчальних закладів, орієнтованих на підготовку кваліфікованих робітничих кадрів для задоволення потреб економіки держави та ринку праці, соціальне партнерство, залучення роботодавців до розробки стандартів ПТО, децентралізація управління ПТНЗ дасть змогу забезпечити комплексну модернізацію професійно-технічної освіти, що підвищить професійно-кваліфікаційний рівень робітників та сприятиме їх соціальному захисту.

Приєднання України до Європейського Союзу відкриває цікаві перспективи, оскільки створює можливість використання досвіду, перевірених рішень, демократичних моделей громадського життя та сучасних технологій освіти. Входження національної професійної освіти в єдиний освітянський простір є необхідною умовою інтенсивнішого розвитку всіх галузей української економіки саме тому, що освіта є основою і обов'язковою передумовою та ключовим аспектом будь-яких економічних перетворень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Василюк А. Освітня політика Європейського Союзу / А. Василюк // Шлях освіти. – 2007. - №3. – С. 13-17.
2. Кремень В. Г. Освіта і наука України: шляхи модернізації (факти, роздуми, перспективи) / В.Г. Кремень. – К.: Грамота, 2003. – 216 с.)
3. Ларионова М.В. Сотрудничество в сфере образования в Европе: нормативная основа, методы и инструменты кооперации /М.В. Ларионова. – М.: Университетская книга: Логос, 2006. – 336 с.
4. Ничкало Н. Г. Шляхи розв'язання проблем / Н. Г. Ничкало // Профтехосвіта України: ХХ століття: Енциклопедичне видання / За ред. Ничкало Н. Г. - К.: Видавництво «АртЕк», 2004. – 876 с.: іл.
5. Ничкало Н. Г. Розвиток професійної освіти і навчання в контексті європейської інтеграції / Н. Г. Ничкало // Педагогіка і психологія. – 2008. – №1. – С. 57-69.
6. Пальчук М. І. Деякі аспекти підготовки педагогічного персоналу для системи професійної освіти в умовах європейської інтеграції / М.І. Пальчук // Проблеми сучасної педагогічної освіти: сб. ст.: Вип. 14. Ч. 2. – Ялта: РВВ КГУ, 2007. – С. 37-42. – (Педагогіка і психологія).
7. Паршина Н.П. Національна рамка кваліфікацій та ДСПТО, заснований на компетенціях: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/education/prof-tech/topic/prez.ppt>
8. Тимошенко З.І. Соціально-політичні аспекти та перспективи участі України в Болонському процесі / З.І. Тимошенко // Україна – суб'єкт європейського освітнього простору: матеріали міжнародної наук.-практ. конф., Київ, 24-25 травня 2005 р. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2005. – С. 5-19.

КІР'ЯНОВА Вікторія Володимирівна

викладач вищої категорії, викладач Слов'янського багатoproфільного регіонального центру професійної освіти імені П. Ф. Кривоноса, м. Слов'янськ

ІНТЕГРОВАНІ УРОКИ МАТЕМАТИКИ В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

Анотація. В статті розглянуто актуальне питання впровадження інтегрованих уроків математики в системі професійно-технічної освіти та їх вплив на системність знань учнів, їх комплексне застосування та всебічний розвиток особистості учнів.

Ключові слова: професійно-технічна освіта, інтегровані уроки, бінарні уроки, міжпредметні зв'язки

Основний виклад матеріалу. Загальноосвітня підготовка, що включає активні знання з математики в якості невідмінного компонента, потрібна для володіння та керування сучасною технікою випускниками ПТНЗ. Тільки широке розкриття тісних зв'язків математики з сучасним виробництвом та навколишнім світом забезпечить подібний рівень математичної підготовки.

Необхідність здійснення таких зв'язків зумовлена тим, що:

– в конкретних виробничих процесах, в організації, технології, економіці сучасного виробництва широко використовуються числені математичні закономірності, що вивчаються в ПТНЗ;

– вміння і навички з математики, передбачені програмою, мають безпосереднє застосування в майбутній професії учнів;

– процес виробничого навчання та виховання учнів у сучасних умовах постійно спирається на математичні знання.

Основною метою системи професійної освіти є формування висококваліфікованих робітничих кадрів для підприємств та організацій держави. Однією зі сторін, що визначають рівень сформованості робочого фахівця, є математична грамотність.[4]

Математичну освіту отримують всі школярі, починаючи з першого року навчання і до останнього класу. Само собою зрозуміло, що лише невелика частина з тих, хто навчаються, згодом стануть самі розвивати математику, або пов'яжуть свою трудову діяльність з предметом. Виходячи з цього, важливе сприйняття учнями математики не тільки як системи логічних правил та доказів, але і як засобу розв'язування задач практичного характеру. В процесі навчання в школі, як правило, даним питанням увага майже не приділяється. В ПТНЗ приходять учні, які мають дуже слабку загальноосвітню підготовку, зокрема і з математики. Тому завдання викладача математики в системі профтехосвіти не тільки навчити, але і зацікавити учнів предметом, показати, що вони здатні опанувати предмет на рівні, достатньому для складання Державної підсумкової атестації та Зовнішнього незалежного оцінювання. Одним з методів підвищення інтересу до предмета є тісний зв'язок з професією. Досить показати учням, що практично кожна тема програми є основою для будь-яких виробничих процесів з обраної професії. При такій мотивації велика частина учнів починає виявляти інтерес до математики.

Необхідно відкрити своїм учням можливості математики в повсякденній практиці, використання її в найрізноманітніших ситуаціях. В своїй роботі при вивченні предмету використовую різні прийоми і методи. Найбільш цікавими є уроки, які проводяться у формі ділових ігор, коли учні ставляться в конкретні виробничі ситуації, вийти з яких допомагає математика.

У своїй практиці викладання намагаюсь засобами наблизити викладання предмета до професійної підготовки учнів.

В основному в якості таких допоміжних засобів на уроках математики служать задачі з виробничим змістом, професійний інструмент, деталі виробів тощо. Крім того, пояснюю учням, що працівник на будь-якому виробництві, для досягнення максимального економічного ефекту, повинен дотримуватись точності розрахунків, творчо підходити до своєї професії, вносити нові технічні ідеї, які ґрунтуються на математичних знаннях. На конкретних прикладах доводжу учням, що треба вміти розуміти і аналізувати отриманий результат, робити необхідні креслення, розраховувати кількість необхідного матеріалу тощо. Результати застосування цих засобів навчання в ході викладання нового матеріалу, під час підведення учнів до самостійного формулювання висновків та закономірностей. [3, с. 2]

Для того, щоб мотивація при вивченні математики була достатньою, треба математичні знання максимально тісно пов'язати з практикою, з майбутньою професією учнів, з їх життєвим досвідом. Знання, отримані таким шляхом, більш міцні та корисні. Активні форми і методи навчання і пов'язані з ними проблемні ситуації, розв'язування прикладних задач активізують пізнавальний інтерес учнів, підвищують їх творчу активність і значно підвищують якість та рівень знань учнів ПТНЗ.

Прикладне спрямування математики складає вміння учнів математичними засобами досліджувати реальні явища, складати математичні моделі задач, пов'язаних з професією та порівнювати отримані результати з реальними.

Практичне спрямування математичних знань складає уміння учнів використовувати отримані знання не тільки під час вивчення самого предмету, а й спецдисциплін та під час проходження практики на виробництві.

Використання знань з математики для пояснення виробничих процесів та досягнення найбільшого економічного ефекту складає універсальне спрямування предмету.

Треба звернути увагу на умови до прикладних задач:

- 1) максимально наближена до життя умова задачі;
- 2) практична значимість розв'язку задачі;
- 3) умова прикладної задачі повинна містити дані професійної спрямованості учнів.

Наприклад:

- Для того, щоб святкова пасха могла зберігатися якомога довше свіжою, необхідно зробити її з мінімально можливою площею поверхні. Розрахуйте висоту пасхи з об'ємом 12дм^3 . (Кухарі)

- З квадратного листа жерсті зі стороною a потрібно виготовити відкриту згори коробку, вирізавши по кутах квадратики і загнувши кромки, що утворилися. Якою має бути сторона основи коробки, щоб її об'єм був максимальним? (Слюсарі, зварники)

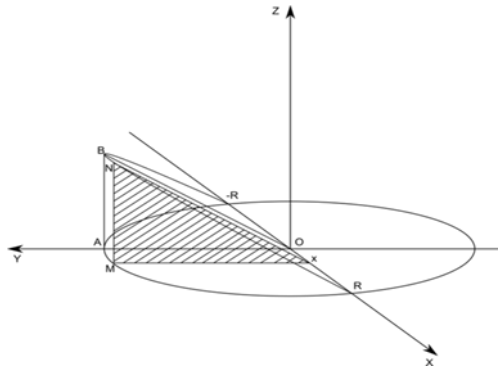
- Як отримати 50 мл 9% перекису водню для освітлення волосся при наявності в перукарні 30% окислювача? (Перукарі) [5, с. 9]

Проведення бінарних, інтегрованих уроків є цікавою і перспективною демонстрацією міжпредметних зв'язків математики. Тому знання учнів стають ціліснішими, що дозволяє позбутися ефекту «клаптикової ковдри». Завдяки такому підходу формується науковий світогляд учнів, їх практичні навички і вміння пояснювати виробничі процеси математичною мовою, що сприяє встановленню логічних зв'язків між предметами і попереджує формалізм у вивченні предмету. [1]

Так, проводячи бінарний урок з математики і технології приготування їжі, учні за допомогою інтеграла довели, що співвідношення води і крупи для приготування потрібно взяти як 3 до 1. [5, с.10]

Задача про кашу.

Доведіть, що відношення об'ємів води ($V_{\text{в}}$) і крупи ($V_{\text{кр}}$) за рецептом для будь-якої циліндричної каструлі буде однакове. Чому дорівнює це відношення?

Наукове підтвердження таблиць, зібраних у збірниках рецептур, якими учні користуються на практиці, вони продемонстрували саме на цьому уроці.

При складанні технологічних, калькуляційних карт для приготування різних видів каш (в'язкої, рідкої, розсипчастої) учні продемонстрували досконале володіння обчислювальними навичками при розв'язуванні задачі з фізики (КПЕ – 60).

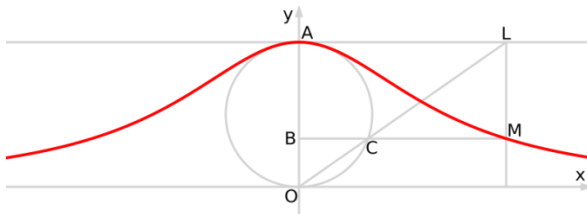
Сила струму в провіднику КПЕ – 60 з часом змінюється за законом $I(t)=4 + 2t$
 Яка кількість електрики пройде через поперечний переріз провідника за час від 2-ї до 6-ї секунди ?

Підготовка та проведення таких уроків значно збагачують життєвий і професійний досвід учнів, а також сприяють виробленню практичних навичок і вмінь.

Пізнавальний інтерес учнів значно зростає, коли ми звертаємось до цікавих фактів з історії математики.

Вивчаючи історію математичних понять на засіданнях математичного гуртка чи при проведенні предметного тижня, учні, які навчаються за спеціальністю «Перукар», звернули

увагу на те, що крива, задана рівнянням $Y(x)=\frac{a^3}{(a^2+x^2)}$, дуже схожа на локон, а в математиці вона має назву «локон Аньєзі» на честь Марії Геатана Аньєзі, викладачки математики в

Болоньї.

А на честь першої французької жінки-математика Ніколь Гортензії Лепот названа чарівна квітка гортензія, яка дуже часто прикрашає жіночі зачіски.[5, с.11]

Мета нетрадиційного уроку: відпрацювання нових методів, форм, прийомів і засобів навчання, що реалізує основний закон педагогіки – закон активного навчання.

Як показує практика, нетрадиційні форми навчання передбачають:

- колективні та групові форми роботи;
- підвищення інтересу до предмета за рахунок оригінальної подачі матеріалу;
- розвиток умінь та навичок самостійної творчої роботи;
- активізація пізнавальної активності учнів;
- застосування ігрових моментів;
- найбільш повне здійснення освітньої, розвиваючої та виховної мети навчання;
- становлення творчих взаємовідносин між викладачем та учнем;
- в учнів збільшується глибина розуміння навчального матеріалу, їх творча самостійність;
- формуються навички навчального ділового спілкування.

Незвичайні за задумом і формами організації нетрадиційні уроки подобаються учням більше, ніж звичайні уроки з чіткою структурою та встановленим режимом роботи.

Тому при проведенні відкритих уроків дана форма є найбільш виграшною.

В проведенні інтегрованого, бінарного уроку беруть участь викладачі різного фаху, які працюють з групою та можуть дати свою професійну оцінку діяльності учнів. Форми проведення таких уроків різноманітні. Це можуть бути конференції, семінари, форуми, захист творчих робіт, ділові ігри. Але основним завданням інтегрування є створення цілісного уявлення про об'єкт вивчення, формування стеми знань учнів. Такі уроки проводяться не так часто, 1-2 рази на семестр і вимагають серйозної підготовки.[1]

План підготовки.

1. Викладач (абовикладачі) визначає тему, цілі, задачі уроку, спільні для обох (трьох, чотирьох...) предметів та специфічні для кожного.
2. Залежно від теми, мети та завдань уроку визначається тип уроку.
3. Добирається фактичний і дидактичний матеріал відповідно до теми, задач, типу уроку, форми його проведення, враховуючи вікові та індивідуальні особливості учнів.
4. Відповідно до поставленої мети, змісту навчального матеріалу, дидактичних задач навчальних предметів, що інтегруються, обирається найбільш ефективно поєднання методів і прийомів.
5. З урахуванням логіки навчальних дисциплін, обмірковується структура уроку з акцентом на створенні проблемних ситуацій і самостійній творчій роботі учнів.
6. Визначається ступінь участі кожного з викладачів: або обидва (трьох, четверо) працюють на рівних (відбувається діалог), або хтось із них «включається» в урок епізодично. [2]

Проведення інтегрованого уроку у формі семінару складається з трьох етапів: підготовчого, основного, заключного.

Роль викладачів під час підготовчого періоду полягає в тому, щоб організувати учнів у творчі групи, надати список додаткової літератури, допомогти їй розшукати, скласти план виступів, відкоригувати його, проконтролювати хід роботи і готовність до уроку.

Задача викладачів під час проведення заняття – сформулювати цілі і задачі, здійснювати перехід від одного виступу до іншого, коментувати повідомлення (в разі необхідності), підстрахувати групи від можливих поразок, запропонувавши власну

систему завдань і вправ, якщо підготовлені учнями не відповідають повною мірою для використання в теорії чи практиці.

На заключному етапі викладачі підводять підсумки семінарського заняття, дозволивши висловитись кожному бажаному, оцінюють роботу груп, корегують висновки.

Обираючи форму уроку і методи навчання, необхідно пам'ятати, що учні утримують в пам'яті:

- 10 % з того, що читають;
- 26 % з того, що чують;
- 30 % з того, що бачать;
- 50 % з того, що бачать і чують;
- 70 % з того, що обговорюють з іншими;
- 80 % з того, що базується на власному досвіді;
- 90 % з того, що проговорюють в той час, коли виконують практичні завдання;
- 95 % з того, чому вони навчаються самі.

(Джонсон Дж., 1996р.)

На мою думку можна виділити декілька причин, які пояснюють необхідність застосування інтегрованих уроків у навчальному процесі:

- Предмети, які вивчають учні в ПТНЗ, не дають уявлення про цілий світ, демонструючи ефект «клаптикової ковдри».

- Інтегровані уроки підвищують інтерес учнів до навчання, дають можливість побачити міжпредметні зв'язки, свідомо працювати з додатковим матеріалом, виконувати пропедевтичні завдання.

- Інтеграція в освіті пояснюється інтеграцією в сучасному суспільстві.

Свідомій зацікавленості, мотивації учнів в оволодінні як загальноосвітніми предметами, так і дисциплінами професійно-теоретичної підготовки, сприяє використання в навчальному процесі інтегрованих, бінарних уроків. Це в свою чергу вносить великий вклад у підготовку висококваліфікованих робітників. Випускники нашого Центру впевнено витримують конкуренцію на ринку праці, оскільки можуть адекватно сприймати зміни, що відбуваються в суспільстві. [3]

Застосовуючи інтегровані/бінарні уроки в своїй професійній діяльності, можна зробити висновок, що ця форма проведення уроків подобається учням, їх знання набувають системності, сприяють комплексному застосуванню знань та всебічному розвитку особистості. Всі ці фактори сприяють підвищенню якості знань учнів.

Література

1. Використання народознавчого матеріалу на інтегрованих уроках у початковій школі. www.refotext.com/referat-text-16961-7.html
2. Інтеграція навчальних предметів, як засіб формування життєвих та навчальних компетенцій учнів. scool4rozdilna.ucoz.ru/index/metodichna_robota/0-9
3. О. Євтушенко. Роль математики в професійному становленні учнів. elenaevtyshenko.blogspot.com/p/blog-page_50.html
4. О. В. Титар, Г. Г. Пінчук Інтеграція навчального процесу як чинник розвитку навчальної активності учнів. osvita.ua/school/lessons_summary/proftech/24899/
5. www.kr-nvc.edukit.dp.ua/Files/downloads/

ЛЮБЧЕНКО Надія Василівна

кандидат педагогічних наук, доцент ЦППО ДВНЗ
«Університет менеджменту освіти» НАПН України, м. Київ

ОСВІТНІЙ КЛАСТЕР: ДЕФІНІЦІЯ ТА РЕСУРС ІНТЕГРАЦІЇ ОСВІТИ, НАУКИ ТА БІЗНЕСУ

Анотація. У статті описуються погляди сучасних науковців на визначення понять «кластер», «освітній кластер», обґрунтовується актуальність застосування потенціалу кластерних механізмів як ресурсу інтеграції освіти, науки та бізнесу задля інноваційного розвитку та підвищення конкурентоспроможності територій.

Ключові слова: кластер, кластерний механізм, освітній кластер, потенціал.

Основний виклад матеріалу. В останні роки багато як вітчизняних, так і зарубіжних науковців займається теоретичними дослідженнями та розробками з питань кластерної філософії. Підвищення інтересу до цієї проблематики зумовлюється отриманими результатами багаторічної світової практики кластеризації як резерву і чинника модернізації економіки, активізації інноваційної діяльності, підвищення конкурентоспроможності територій.

На нашу думку, вивчення, осмислення наукових доробок щодо привабливості кластерної філософії та системного розроблення підходів є важливим для можливого впровадження накопиченого світового досвіду з кластеризації в сучасних умовах розвитку України. Слово «кластер» походить від англійського слова «cluster», що означає в перекладі пучок, гроно, кущ, загальний двір і навколишні його дворові споруди, або як група, скупчення, зосередження (наприклад, людей, предметів), або як бджолиний рій, буквально – «зростати разом» [10].

На думку вчених, уперше цей термін ввів у науковий обіг Майкл Юджин Портер у книзі «Конкурентні переваги Націй» (1990 р.). У його класичному визначенні «кластер – це сконцентровані за географічною ознакою групи взаємозалежних компаній, спеціалізованих постачальників, постачальників послуг, фірм у відповідних галузях, а також пов'язаних з їх діяльністю організацій в певних областях, що конкурують, але разом з тим і ведуть спільну роботу» [5].

Існує вже багато визначень поняття «кластер» різними науковцями. Для нашого дослідження актуальним є таке визначення: кластер – це локалізована територіально-виробнича форма інтеграції суб'єктів господарювання, що взаємодіють, банківського, приватного сектора, освітніх закладів, органів влади та суміжних, допоміжних, конструкторських, інноваційних підприємств/організацій, об'єктів інфраструктури, що характеризується виробництвом конкурентоспроможних товарів або послуг, наявністю погодженої стратегії розвитку, спрямованої на реалізацію інтересів кожного з учасників і території локалізації кластера, на якій вона перебуває, і що має істотну соціально-економічну значущість для регіону [2].

Новою понятійною сферою є перенесення терміна «кластер» в освіту. Дослідниця Є. Соколова, яка проаналізувала матеріали понад 70 джерел, що знаходяться у відкритому

доступі мережі Інтернет (включаючи 50 англомовних), здійснила спробу узагальнити інформацію щодо історії виникнення поняття «кластер» і його проникнення в термінологічне понятійне поле педагогічної науки, порівняння змістового його наповнення в різних мовах [7]. Для позначення нової організаційної форми і з'явився новий термін «(інноваційний) освітній кластер». У праці М. Портера наведено аналіз освітнього кластера Массачусетса, лідерами якого є Массачусетський і Гарвардський університети, детально описано його роль в освітній сфері в країні, порівняно з іншими штатами (насамперед, з Каліфорнією) та іншими країнами, наведено концептуальну схему освітнього кластера [11].

У Європі активне проведення кластерної політики в освіті почалося в 1990-ті роки в період популяризації терміна «економічний кластер». У Великобританії, наприклад, з'явилася велика кількість медичних інноваційних освітніх кластерів. Такі кластери розглядаються як механізм, за допомогою якого теоретичні ідеї щодо вдосконалення охорони здоров'я проникають в медичну практику. Все це можливо тільки на основі тісної співпраці з університетами, місцевими органами влади, благодійними організаціями та приватними компаніями, які перебувають на передньому краї інноваційної практики. У Франції найбільш активно розвиваються кластери з удосконалення екосистем, які включають компанії, державні освітні установи та дослідницькі лабораторії. Вони позиціонують себе в міжнародному масштабі в найбільш просунутих і ключових технологічних секторах, і їх членство відкрито для зарубіжних фірм. У США вважають перспективним розвиток міждисциплінарного підходу для створення спеціально інтегрованих екосистем, що допоможе зняти бар'єри, які уповільнюють інноваційні процеси в технологіях навчання. На рисунку показано ключові гравці в інноваційному освітньому кластері, взаємодія між дослідницькими (Research Partner(s)), освітніми (Education Partner(s)) та комерційними (Commercial Partner(s)) партнерами. При цьому освітній кластер характеризується такими інноваційними ознаками, як вихід в публічні інфраструктури, зворотний зв'язок з існуючими реаліями і наявність пілотних можливостей в освіті [9].

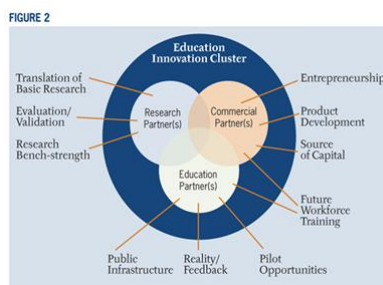

Рис. Взаємодія між дослідницькими, освітніми та комерційними партнерами в межах інноваційного освітнього кластера

Також наведемо деякі визначення освітнього кластера, знайдені в зарубіжних джерелах.

1. Освітній інноваційний кластер – це об'єднання представників галузі: зокрема, ВНЗ, науково-дослідних центрів, промисловості за допомогою створення локальних зон з певними преференціями, де всі учасники ланцюжка від початку розроблення до інноваційного готового продукту (наукові установи, маленькі інноваційні компанії, центри випробувань, центри колективного користування дорогим обладнанням, спеціалізовані сертифіковані лабораторії, вузи й центри навчання, які постачають потрібних саме цим компаніям фахівців, патентні контори) перебували б у постійній взаємодії [8].

2. Освітній кластер – система навчання, взаємонавчання та інструментів самонавчання в інноваційному ланцюжку *освіта – технології – виробництво*, заснована переважно на горизонтальних зв'язках усередині ланцюжка (побудова цілісної системи багаторівневої підготовки фахівців для підприємств на основі інтеграції освітньої установи і підприємств-роботодавців, які забезпечують підвищення якості, скорочення термінів підготовки, закріплення випускників на підприємствах, створення гнучкої системи підвищення кваліфікації фахівців для підприємств з урахуванням поточних і прогнозних вимог виробництва) [6].

3. Освітній кластер — сукупність взаємопов'язаних установ професійної освіти, об'єднаних за галузевою ознакою і партнерськими відносинами з підприємствами галузі. Інтуїтивна відповідь — це кластер, де вузи відіграють головну роль (є ядром) [3].

4. Під освітнім кластером розуміють «об'єднання роботодавця і освітніх установ за допомогою комплексу наскрізних програм» [1].

Отже, проаналізувавши наукові джерела зарубіжних і вітчизняних дослідників, ми вважаємо, що потенціал (англ. *potential* – можливості, що можуть бути використані) кластерних механізмів можна розглядати як інтегроване поєднання їх структуроутворювальних складових з природно-ресурсними, інвестиційними, інноваційними, інфраструктурними можливостями території для забезпечення ефективного використання її економічного простору на засадах сталого розвитку в умовах суспільних трансформаційних змін. Ми підтримуємо висновки розглянутих досліджень про те, що застосування потенціалу кластерних механізмів у процесі кластерної інтеграції суб'єктів освіти, науки і бізнесу в умовах децентралізації влади, розвитку громадянського суспільства сприятиме національному та регіональному інноваційному розвитку, підвищенню конкурентоспроможності економіки та якості життя громадян [4].

ЛІТЕРАТУРА

1. Анисцына Н. Н. Инновационный научно-образовательный кластер как способ организации инновационной деятельности в вузе / Н. Н. Анисцына // Креативная экономика. — 2010. — № 4(40). — С. 91–97.
2. Ковальова Ю. М. Кластер як новий інструмент модернізації економіки / Ю. М. Ковальова // Схід. — 2007. — № 5(83). — С. 9–13.
3. Куценко Е. Феномен образовательного кластера [электронный ресурс] / Е. Куценко. — Режим доступа : <http://evg-ko.livejournal.com/5992.html>
- Любченко Н. В. Потенціал кластерних механізмів в управлінні освітою в умовах децентралізації влади / Н. В. Любченко // Вісник післядипломної освіти : зб. наук. пр. / Ун-т менедж. освіти НАПН України ; редкол. : О. Л. Ануфрієва [та ін.]. — К., 2005. — Вип. 1 (30) / голов. ред. В. В. Олійник. — К.: АТОПОЛ ГРУП, 2016. — (Серія «Публічне управління адміністрування») — С. 65–81.
4. Портер М. Международная конкуренция: конкурентные преимущества стран / М. Портер. — М. : Международные отношения, 1993. — 896 с.
5. Растворцева С. Н. Идентификация и оценка региональных кластеров С. Н. Растворцева, Н. А. Череповская // Экономика региона. — 2013. — № 4. — С. 123–133.
6. Соколова Е. И. Термин «образовательный кластер» в понятийном поле современной педагогики [электронный ресурс] / Е. И. Соколова // Непрерывное образование: XXI век. — 2014. — Вып. 2(6). — Режим доступа : <http://lll21.petrstu.ru/journal/article.php?id=2371>

7. Терешин Е. М. Современная дефиниция понятия «кластер» и подходы к формализации этого явления / Е. М. Терешин, В. М. Володин // Экономические науки. — 2010. — № 2(63). — С. 164 – 167.
8. Education Innovation clusters [електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.educause.edu/ero/article/innovation-clusters-datapalooza-accelerating-innovation-educational-technology>
9. Merriam-Webster. [електронний ресурс]. — Режим доступу : Online <http://www.merriam-webster.com/dictionary/cluster>
10. Porter M. The Massachusetts Higher Education and Knowledge Cluster: The Microeconomics of Competitiveness / M. Porter, N. Ketelhohn, A. Artiganave, J. Kelly, M. Krasniqi, M. T. P. Gi, L. Zhang. — USA : Massachusetts Press, 2010. — P. 30.

САПРИКІНА Людмила Анатоліївна

викладач - методист вищої категорії Державного навчального закладу «Димитровський професійний гірничий ліцей», м. Мирноград

**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ
УЧНІВ ЧЕРЕЗ ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ
ТЕХНОЛОГІЇ
ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ**

Анотація. Інтеграція предметів – процес педагогічної думки правильний крок у напрямку демократизації навчання. Вона дозволяє вдосконалювати методи навчання, що активізують розумову діяльність учнів розвивають їхню творчу активність і здібності.

Ключові слова. Професійна компетентність, інтегроване навчання, навчальний модуль, інтегрований урок, бінарний урок, креативна особистість.

Інтеграція України в єдиний європейський простір висуває нові вимоги до кваліфікації робітників. Для забезпечення реалізації стратегічної мети в сучасних умовах необхідно підготувати освіченого, конкурентоспроможного, мобільного на ринку праці спеціаліста, готового йти на економічний ризик з почуттям особистої відповідальності.

Тільки тоді молодь буде соціально захищена, коли вона буде мати шанс у забезпеченні однакових можливостей для одержання робочих місць, як у державних так і не державних секторах економіки, коли за короткий термін вона зможе придбати не одну, а кілька професій. У залежності від сформованих обставин, власного бажання, здібностей учень зможе закінчити навчання через рік або півтора року одержавши відповідну спеціальність.

Сучасна епоха – це епоха стрімких змін, що супроводжується науковими досягненнями в різних галузях людської діяльності. «Прискорення науково – технічного процесу, інтенсивний характер розвитку сучасних технологічних процесів і підвищення вимог до виробничих функцій працівника (робітника, техника, інженера) зумовлюють необхідність удосконалення підготовки фахівців. Сучасному виробництву все більше потрібні працівники, які володіють широким технічним світоглядом, здатні оперативно реагувати на будь – які зміни в технологічному процесі, спроможні передбачити наслідки

цих змін, планувати свої дії, самостійно визначати найраціональніші прийоми трудових дій. Усе це потребує від працівника ґрунтовних знань відповідної професії» [4, с.3].

Наші випускники повинні мати широкі професійні компетентності. Актуальним питанням сьогодення, для педагога є те, що поряд з професійною компетенцією він повинен формувати у учнів загальнолюдські компетенції.

Однією з найважливіших проблем сучасної освіти, на мій погляд, являється помітне зниження зацікавленості учнів до навчання. Оновлення змісту освіти у XXI столітті вимагає розв'язання складної проблеми, як перетворити гігантський масив знань в індивідуальне надбання та знаряддя кожної особистості. Адже світ «інформаційного вибуху», який формує взаємовідносини між дитиною і знаннями стає все складнішим, тому молодь потребує вміння розв'язувати складні проблеми, критично ставитися до обставин, порівнювати альтернативні точки зору та приймати зважені рішення.

Отже, головним завданням освіти є підготовка молоді до сучасного життя, тобто формування в неї необхідних компетенцій, а одним із засобів їх формування є інтеграція навчальних дисциплін. Інтеграція може вирішити основні суперечності освіти – протиріччя між безмежністю знань і обмеженими людськими ресурсами.

За багаторічну працю в системі професійно – технічної освіти я зрозуміла, що нікому не можна дати освіту на засадах якоїсь окремої науки незалежно від інших наук, що інтеграція, тобто органічне поєднання відомостей інших навчальних предметів навколо однієї теми, є однією з найперспективніших інновацій, яка закладає нові умови діяльності викладачів та учнів, що має великий вплив на ефективність сприйняття учнями навчального матеріалу.

Я. Каменський акцентував увагу на необхідності «Завжди і всюди брати разом те що пов'язано одне з одним». Необхідність інтегрованого підходу до організації навчально – виховного процесу великий дидакт пояснив таким чином: «Всі знання виростають з одного коріння – навколишньої дійсності, мають між собою зв'язки, а тому повинні вивчатися у зв'язках».[1,с.101]

Ідея інтеграції, на думку дослідників, не є новим явищем у вітчизняній педагогіці. Слід згадати створений К.Ушинським синтетичний метод навчання грамоти; уроки мистецтва в природі В.Сухомлинського; уроки мистецтва Д. Ковалевського та Б.Юсова; педагогічну теорію співробітництва Ш. Амоношвілі, що побудована на засадах інтеграції. Серед сучасних дослідників які опікуються цією проблемою, можна назвати Т. Брожо, О. Гільзову, М. Масол, О. Савченко, О. Сухаревську, В. Фоменко.

Інтеграційні процеси в професійній освіті останніми роками посідають щораз важливе місце, оскільки вони спрямовані на реалізацію нових освітніх ідеалів – формування цілісної системи знань і вмінь особистості, розвиток їх творчих здібностей та потенційних можливостей.

Ідея інтегрованого навчання актуальна, оскільки з її успішною методичною реалізацією передбачається досягнення мети якісної освіти, освіти конкурентоздатної, спроможної забезпечити кожній людині самостійно досягти тієї чи іншої цілі, творчо самостверджуватися в різних соціальних сферах.

ДНЗ «Димитровський професійний гірничий ліцей» готує фахівців торгового профілю. Відповідно до Державного стандарту професійно – технічної освіти, загальна структура типового навчального плану побудована на модульному підході й складається з модулів, які є професійно завершеними. На базі структури такого навчального плану, ми

розробили робочі навчальні плани з урахуванням умов нашого навчального закладу, попиту ринку праці в нашому регіоні та вибору абітурієнтів.

М1 – навчальний модуль, який надає можливість опанувати професію «Продавець продовольчих товарів» 3 розряду. До складу модуля входять спеціальні дисципліни: товарознавство продовольчих товарів, організація та технологія торговельних процесів, реєстратори розрахункових операцій, харчова безпека товарів, психологія та етика ділових відносин, облік і звітність, охорона праці.

М.2. – навчальний модуль, який надає можливість опанувати професію «Продавець непродовольчих товарів» 3 розряду. До його складу входять предмети: товарознавство непродовольчих товарів, організація та технологія торговельних процесів, реєстратори розрахункових операцій, психологія та етика ділових відносин, облік і звітність.

М.3. – навчальний модуль, який надає можливість отримати професію «Продавця продовольчих товарів» на рівні кваліфікованого робітника 4 розряду. Він заснований на інтеграції предметів: товарознавство продовольчих товарів, організація та технологія торговельних процесів, реєстратори розрахункових операцій, харчова безпека товарів, психологія та етика ділових відносин, облік і звітність, охорона праці.

Впровадження інтеграції предметів в навчальний процес дозволяє нам:

1. «спресувати» споріднений матеріал кількох предметів навколо однієї теми, усунути дублювання у вивченні ряду питань;
2. Ущільнити знання, тобто реконструювати фрагмент знань таким чином, засвоєння якого вимагає менш часу, проте породжує еквівалентні загальнонавчальні та технологічні уміння;
3. Опонувати з учнями значний обсягом навчальний матеріал, досягнути цілісності знань;
4. Залучити учнів до процесу здобуття знань;
5. Формувати творчу особистість учня, його здібності;
6. Дати можливість учням застосовувати набуті знання з різних навчальних предметів у професійній діяльності.

На мій погляд, проблема інтеграції навчання і виховання важлива і сучасна як для теорії, так і для практики. Її актуальність зумовлена змінами у сфері науки, виробництва, новими соціальними запитами. Суть інтегрованого навчання полягає в тому, що це така будова навчального курсу, в якому:

1. Окремі розділи тісно поєднані;
2. Можливість такого поєднання використовують максимально.

Переваги інтегрованого навчання:

- Інтеграція пожвавлює навчальний процес;
- Економить навчальний час;
- Позбавляє від перевтоми;
- Дозволяє використовувати інтерактивні методи навчання.

Ми використовуємо такі форми інтегрованого навчання:

1. Урок та його різновиди;
2. Семінари, лабораторні заняття; конференції, конкурси, екскурсії.

Інтегровані уроки здійснюємо між різними дисциплінами та виробничим навчанням. Інтеграція – це глибоке взаємопроникнення, злиття, наскільки це можливо, в одному навчальному матеріалі узагальнених знань. Наприклад: предмет «Товарознавство

продовольчих товарів» питання органолептична оцінка якості зливається з питанням оцінка якості товарів в предметі «Харчова безпека товарів», а також – визначення якості товарів на уроках виробничого навчання. При проведенні такого уроку, я вибираю тип – урок систематизації та узагальнення знань і добираю для його проведення дидактичний матеріал, технічні засоби навчання (мультимедійний проектор, комп'ютер).

Ми практикуємо проведення бінарних уроків, тобто такий різновид інтегрованого навчання, що органічно поєднує вивчення двох предметів. Був проведений бінарний урок з теми «Приймання товарів», який провели викладачі предметів «Організація та технологія торговельних процесів» та «Звіт і облік». Приймання товарів вивчається вданих предметах, тип уроку ми вибрали – урок вивчення нового матеріалу. Я вважаю, що бінарний урок – нестандартна форма навчання з реалізацією МПЗ, це творчість двох педагогів, яка переростає у процес учнів та формує у них креативну компетентність. Метою проведення бінарного уроку теоретичного та виробничого навчання (викладач і майстер виробничого навчання) з теми «Розпізнавання асортименту бакалійних товарів» було створення умов практичного застосування знань, навичок та вмінь, надати можливість учням побачити результативність своєї роботи.[2,с.27-31].

«Сучасне суспільство має потребу в людині, здатній самостійно мислити, ставити перед собою і суспільством нові завдання і знаходити їх рішення, бути готовим як до індивідуальної праці, усвідомлювати наслідки своїх вчинків для себе, для інших людей і для навколишнього світу» [3,с.6-7].

При проведенні таких уроків у учнів формуються загальнолюдські компетенції:

- Цінісно – смислові – розуміння важливості вивчення теми для майбутньої професії;
- Загальнокультурні – культура мовлення, почуття патріотизму;
- Інформаційні – робота з ПК, вміння самостійно підбирати необхідний матеріал;
- Комунікативні - вміння працювати в групах, вислуховувати, спілкуватися, лояльно відноситися до людей з іншою точкою зору;

Ініціативу інтеграції ми продовжуємо і в позаурочній роботі, проводячи такі заходи, як конкурси Кращий за професією, клуб веселих і кмітливих, бліц турнір «Поговоримо професійно», Сорочинський ярмарок та інші. Така робота відкриває широкі перспективи для оновлення змісту освіти, спонукає формуванню духовно багатой особистості, вихованню учнівської молоді у дусі найкращих людських цінностей.

Інтегративні процеси в освіті тривають і вони різноманітні, але мета їх одна – розвинена креативна особистість, здібна до творчого пошуку.

Таким чином, підводячи підсумок можна відзначити, що використання інтегрованого навчання допомагає нам формувати у учнів творчий, інноваційний підхід до розуміння професійної діяльності, розвивати самостійність мислення, вміння приймати в оптимальних умовах рішення а саме це є необхідною умовою підготовки висококваліфікованих робітників.

92% наших учнів, після закінчення ліцею, працюють на своїх робочих місцях і 20% з них відкривають свої власні підприємства.

Наші випускники можуть адекватно сприймати зміни, що відбуваються у суспільстві і впевнено витримувати конкуренцію на ринку праці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Каменський Я. Педагогічні твори / Я.А. Коменський. [Збірник педагогічних творів] – М.:1992. т.2. , 648с.
2. Кришемінська Л.Д. Інтегрований курс підготовки продавця продовольчих товарів. – К :Вікторія,2001.
- 3.Пентилюк М.В. Міжпредметні зв'язки та інтегроване навчання / М.В. Пентилюк. [Підручник для студ. вищ. навч. закл.] – К.: Вища освіта, 2010. - 40-42с.
- 4.Філіпов Р.О. Інтеграція данина моді чи реальна потреба / Р.О. Філіпов. [професійно – технічна освіта] К.:2014Ю, №2.- 6-7с.

БРАТКО Марія Василівна

кандидат педагогічних наук, доцент, директор
Університетського коледжу Київського університету імені
Бориса Грінченка, м. Київ

**СУЧАСНИЙ КОНТЕКСТ
УПРАВЛІННЯ ПІДГОТОВКОЮ
ФАХІВЦІВ У ПРОФЕСІЙНИХ ТА ВИЩИХ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ**

Анотація. У статті розглянуто тенденції розвитку менеджменту в контексті чинників сучасного світу та запропоновано вектори розвитку практики управління підготовкою фахівців в умовах післяшкільної освіти.

Ключові слова: менеджмент, управління, післяшкільна освіта, професійна підготовка фахівців, навички 21 століття.

Основний виклад матеріалу. Головною ознакою сучасного світу є його мінливість та стрімкий технологічний поступ. В той же час, світ ніби живе у кількох вимірах, які можна отождити як з цивілізованим та високотехнологічним ХХІ, так і з патріархальним ХІХ століттями. Постає питання, яка складова нашого буття допомагає людині віднайти себе у цьому світі та ефективно жити. За твердженням Д. Д'юї, саме «освіта, у широкому сенсі цього слова, є засобом підтримування суспільної неперервності життя» [2, 8], та продовжує, акцентуючи на особливому місці освіти у цій неперервності та тягlostі – «тим, чим для фізіологічного життя є харчування і відновлення, для суспільного є освіта й виховання» [2, 13].

Цілком погоджуємось, що сучасний глобальний соціо-економічний контекст висуває певні вимоги до трансформування та змін у сфері освіти. Не торкаючись проблем усієї системи освіти, а акцентуючи увагу на післяшкільній освіті, зауважимо, що очікування від цієї складової освіти пов'язані з формуванням в особистості глибоких професійних знань, соціальних та життєвих навичок, що конче необхідні нинішньому суспільству для підтримки життєздатності сьогодні та стійкого розвитку у майбутньому. Експерти ЮНЕСКО у документі «Rethinking Education: Towards a global common good?» («Переосмислюючи освіту: Освіта як всезагальне благо?»), 2015, зазначають, що підготовку окремої людини і суспільства в цілому до того, щоб жити в мінливому світі, повному протиріч, має саме освіта через розвиток у людей здатності адаптуватись і реагувати на те, що відбувається довкола.

Вони свідомі того, що освіта не може сама вирішити всі проблеми розвитку світу, проте, гуманістичний та цілісний підхід до освіти може і повинен сприяти реалізації нової моделі цивілізаційного розвитку [9, 11].

У людини, яка здобуває післяшкільну освіту має сформуватись система когнітивних, соціоемоційних та технічних вмінь, які забезпечуватимуть її ефективну життєдіяльність у різних аспектах соціального життя як члена родини, працівника, громадянина. Під когнітивними вміннями розуміють – інтелектуальні або розумові здібності; до них належать базові знання (наприклад, освіченість) та складніше мислення (критичне мислення або вирішення проблем). Соціоемоційні вміння – це поведінка, настанови та особисті якості, які допомагають ефективно орієнтуватися в особистих і соціальних ситуаціях (керування емоціями, робота в колективі). Технічні вміння — це спеціальні знання, потрібні для виконання певної роботи, а також психомоторна та мануальна спритність [7].

Певні параметри очікувань від діяльності освітніх інституцій визначають також майбутні роботодавці. Так, глобальний вимір цих вимог сформульований на Всесвітньому економічному форумі (The World Economic Forum) (Давос, Швейцарія, січень 2016) у знаковій доповіді «Майбутнє професій» (The Future of Jobs). Експерти-роботодавці упорядкували ТОП-10 компетенцій (навичок), які, на їхню думку, будуть затребувані від фахівців у 2020 році. Серед яких: 1) комплексне багаторівневе рішення проблем (Complex problem solving); 2) критичне мислення (critical thinking); 3) креативність в широкому сенсі (creativity); 4) вміння управляти людьми (people management); 5) взаємодія з людьми (coordinating with others); 6) емоційний інтелект (emotional intelligence); 7) оцінка та прийняття рішень (judgment and decision-making); 8) орієнтація на послуги або клієнтоорієнтованість (service orientation); 9) вміння вести переговори (negotiation), тобто готовність до обговорення спрямованого на досягнення угоди (discussion aimed at reaching an agreement); 10) когнітивна гнучкість (cognitive flexibility) [10].

Аналіз наведених компетенцій (навичок) дозволяє зробити висновок, що вони стосуються розвитку інтелекту особистості з метою продуктивної співпраці з іншими людьми на базі ґрунтовних професійних знань. Навички (Skills) – за авторитетним виданням «Webster's encyclopedic dictionary of the English language» – це здатність робити щось добре, що є результатом тривалого практичного досвіду і навчання; специфічна техніка (ability to do something well, as a result of long practical experience and training, a particular technique), особлива здатність, яка включає в себе спеціальну підготовку і досвід (particular ability that involves special training and experience) [11, 931].

Словники також пропонують різні переклади цього поняття: навичка, вправність, кваліфікація, майстерність, вміння, мистецтво, спритність. Це визначення ніяк не відкидає необхідності теоретичних знань, як таких, а лише ускладнює та поглиблює вимоги щодо «дієвості» цих знань та висуває додаткові вимоги з практичної підготовки застосування знань та набуття досвіду, який і буде підґрунтям для формування компетентностей. Адже особистість має не тільки володіти певними, знаннями, вміннями, навичками, але й вміти адекватно, гнучко та результативно їх застосовувати. Відтак, в освітньому процесі в професійному чи вищому навчальному закладі увага має приділятися як професійній та фаховій складовій, так і когнітивній та соціальній.

Результати діяльності освітньої організації корелюються з системою управління. Організація – це «соціальне утворення, яке характеризується спеціально визначеною структурою і діяльність якого підпорядковане певній меті!» [4]. Освітній заклад системи

післяшкільної освіти у свої роботі має враховувати цілий ряд особливостей сучасного світу. Адже, і організація функціонує в цьому світі, і випускник має бути готовим до життя і праці в цьому світі. Так, сучасний теоретик менеджменту І. Адізес [1], до цих особливостей відносить, крім технологічного прогресу, глобалізацію, коли необхідно мислити та будувати плани глобально, а діяти та реагувати локально; «стискання» світу, коли відстані перестають бути перепоною завдяки великим швидкостям обміну інформацією та транспортуванням матеріальних благ. Називає сучасний світ, «часом великих швидкостей», коли рішення треба приймати дуже швидко. Часом, коли люди все більше задумуються над сенсом життя. Гуру менеджменту звертає увагу на неминучість конфліктів, адже зміни можуть провокувати певну дезінтеграцію, зростання розриву між бідними і багатими, соціальну напругу. Освітній менеджмент має особливо враховувати наступні чинники сучасного світу – швидке застарівання навичок та те, що «милленіали» стають основою трудових ресурсів. Втрачання актуальності навичок, які набуті у процесі формального навчання, потребують від працівника уміння швидко вчитися та перевчатись, реагувати за запити ринку праці, бути конкурентоспроможним в умовах змін. Милленіали, або покоління У, як їх називають соціологи, мають зовсім інші підходи до праці і кар'єри, ніж попередні покоління. А освітні заклади мають справу ще з іншим поколінням – це покоління Z, або «Homelanders», «Homeland Generation» або «New Silent Generation») [12] — людьми, які народились після 2000 року. Представники цього покоління активно використовують різноманітні гаджети, за що їх називають «цифровими людьми». Вони схильні цікавитись наукою та технологіями, мистецтвом. Дослідники вважають, що це покоління буде економним та вестиме здоровий спосіб життя.

Такі умови сучасного світу породжують нові виклики перед менеджментом у різних сферах, в тому числі і освіті. Крім того, варто врахувати, що управління організацією – це, насамперед, управління людськими ресурсами, а різні люди потребують різних підходів до управління [5]. Результативно реалізовувати освітні проекти можливо лише за умови врахування особливостей поколінь, з якими доводиться працювати. До роботи з студентами покоління Z краще залучати мелленіалів, які за ментальністю ближче до них. Відтак, керівники освітніх установ повинні постійно працювати над залученням нових, молодих кадрів. Молода генерація викладачів швидше і гнучкіше поділятиме способи мислення та підходи до розв'язання соціальних та життєвих завдань своїх студентів, а у процесі вирішення освітніх кейсів набуватиме необхідного професійного досвіду. Крім того, вони схильні долучатись до діяльності, яка має соціально схвальні цілі, спрямована на покращання світу в цілому. А робота в освітній сфері створює для цього відповідні можливості та фундамент. Результати проведеного нами опитування студентів першого курсу Університетського коледжу (2016 р. набору; 261 респондент) засвідчують, що 53% респондентів хочуть, щоб їхні викладачі були ближчі до них за віком. За результатами аналізу відповідей представників 1-4 курсів того ж навчального закладу щодо якості викладання та оцінки викладачів (всього 544 респондента) встановлено, що 17% респондентів у коментарях відмічають необхідність «омолодження» викладацького складу. У співбесідах студенти відмічають, що причина такого бажання прихована не в критиці рівня професіоналізму викладачів, а про бажання вчитись у викладачів, які на думку студентів, мають суголосні або близькі погляди на життя. Їм хочеться, що викладачі були молодші за їхніх батьків. Однак, чим старші студенти, тим менше значення вони надають фізичному

віку викладачів, а звертають увагу на професіоналізм та спосіб взаємодії зі студентською спільнотою.

Будь-яка теорія народжується як відповідь на потребу практики. Менеджмент початку ХХІ століття має свої сутнісні риси, які варто враховувати і в освітньому менеджменті. Що саме варто враховувати, вибудовуючи цілісну систему управління підготовкою фахівців у післяшкільній освіті? Більшість учених наполягають на необхідності змін стилів управління на користь демократичних, передбачаючи занепад авторитарного стилю. Також, сучасний змінний світ заперечує ієрархію в організації та вимагає іншої структури. Це може бути холакратія [13], мережева організація [8], плоска організація [6], або ж організація роботи над проектами із застосуванням методології agile [2]. Постійні зміни утруднюють прогнозування, а, відтак, успішнішою стає організація з гнучкими підходами як до побудови структури, так і до управління.

Складні завдання сучасних організацій неможливо реалізувати без підтримки усіх членів, відтак розвиток командного духу та його підтримка є необхідною умовою успішності. Крім того, праця в умовах змін, а значить - стресу, потребує системи управління протидії стресам та стресовим ситуаціям. Виробляти оптимальні рішення в умовах змін можливо лише базуючись на достовірних та верифікованих даних. Управлінські рішення необхідно приймати на основі ґрунтовного вивчення якісних та кількісних показників, що характеризують діяльність будь-якої організації, в тому числі й освітньої, а також середовища, в якому функціонує ця організація. Заклади професійної та вищої освіти, виконуючи цілий перелік соціальних функцій - від професійної освіти та передачі технологій до сприяння формуванню громадянських цінностей здобувачів освіти, працюють на тлі культурних та економічних традицій, які визначають вибір моделі - інтелектуального центру чи бізнес проекту. Однак, на думку експертів, навіть комерційні заклади, сьогодні мають зважати на ціннісні орієнтири та перейматись благочинними проектами, а для освітніх організацій така діяльність може стати ознакою сучасності та лідерства в галузі.

Отже, перед перед управлінцями сфери освіти стоять нелегкі та нагальні завдання: швидка гнучка адаптація до зовнішніх умов діяльності освітнього закладу; орієнтація на майбутнє, із дозованим застосуванням досвіду минулого; аналіз успішного сучасного практичного досвіду з подальшим його фіксуванням та поширенням; застосування інноваційних управлінських методик з адаптацією до специфіки освітніх організацій; раціональне використання кадрів, більшість з яких є добре освіченими, креативними, підприємливими з одночасною роботою із залучення молодих кадрів, які отримали сучасну освіту та є носіями новачій них поглядів; послаблення формалізму і бюрократії.

Тільки сучасні гнучкі підходи до управління освітніми організаціями сприятимуть їхній результативній діяльності сьогодні та забезпечать подальший розвиток.

Література

1. Адизес И. На пороге управленческой революции / И.Адизес // «Hardvar Business Review – Россия» - Ключевые идеи 2017, январь-февраль 2017, С.6-10.
2. Вольфсон Б. Гибкое управление проектами и продуктами. — СПб.: Питер, 2015. — 144 с
3. Д'юї Д. Демократія і освіта/ Д. Д'юї // . – Львів: Літопис, 2003. – 294 с.
4. Дафт З.Л. Менеджмент: Пер. с англ. – С.Пб.: Питер, 2000. – 832 с.
5. Друкер П. Задачи менеджмента в ХХІ веке. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2000. – 215 с.

6. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 2. / Редкол.: ...С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2000. – 864 с.
7. Інститут професійних кваліфікацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ipq.org.ua/ua/news/93>.
8. Мазіна Н.Є. Мережеві відносини у господарчій діяльності підприємств: інституціональний аспект // *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу суспільства*. – 2009. – №15 – С.250-253.
9. Переосмысливая образование: Образование как всеобщее благо? (Rethinking Education: Towards a global common good?) Paris. 2015. 85 с. UNESCO [Electronic resource] Access mode: <http://www.unesco.org/open-access/terms-use-ccbysa-en>
10. World Economic Forum 2016. Future for Jobs Report [Electronic resource]. – Access mode : http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs.pdf.
11. The new lexicon Webster’s encyclopedic dictionary of the English language”, lexicon publications, inc., New York, 1989, p.931
12. Howe, N. and Strauss, W. (2008). *Millennials&K-12 Schools*. Great Falls, VA: LifeCourse Associates.
13. Robertson, Brian (June 2007). *Evolving Organization*. *Integral Leadership Review* 7 (3).

РИБАК Світлана Миколаївна

директор Дніпропетровського професійного залізничного ліцею,
м. Дніпро

**РОЛЬ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ В
УПРАВЛІННІ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО ПРОФЕСІЙНОГО
ЗАЛІЗНИЧНОГО ЛІЦЕЮ**

Анотація. В статті розглянуто проблему впровадження та використання сучасних освітніх технологій в роботі ПТНЗ , висвітлюються причини виникнення необхідності удосконалення й розвитку системи управління в нових сучасних умовах.

Ключові слова: професійно-технічний навчальний заклад, інноваційні технології, управління навчальним закладом, інноваційне управління.

Аналіз ситуації в системі професійно-технічних навчальних закладів свідчить, що соціально-економічні перетворення в Україні кардинально змінили напрями і зміст управлінської діяльності керівників цих навчальних закладів.

Керівник має усвідомити, що домінантою сучасного освітнього процесу є творча функція, яка віддає пріоритет формуванню творчої особистості. Час вимагає від керівників змін в культурі управлінської діяльності, освоєння нових управлінських функцій, моделювання такої взаємодії суб’єктів освітньої політики, в основі яких лежить персональна відповідальність кожного учасника навчально-виховного процесу за його результативність. Керівник ПТНЗ сьогодні має постійно працювати над розвитком своєї управлінської компетентності. Сьогодні мало лише одного бажання бути керівником. Необхідно постійно розвивати відповідні здібності для розвитку в собі управлінської компетентності. Керівник просто змушений безперервно вдосконалюватись, підвищувати свій як фаховий, так і

керівний рівень, адекватно реагувати на зміни як в колективі, так і в колі роботодавців і суспільства водночас, при цьому враховувати певні норми, вимоги до професії, поведінки, розвитку людини. І не забути згадати компетентність, гідність і відповідальність, знання нових технологій, працездатність та вміння опрацювати величезну кількість інформації, здатність брати на себе відповідальність за прийняті рішення. Нехтування бодай однією цих складових може призвести до негативних наслідків

Все це вимагає від керівника проектування та впровадження нових технологій в організацію управління навчальним закладом. Вони відрізняються від традиційних максимальною індивідуальністю та оптимальним управлінням керівника, що потребує певних змін в організації всього керівного процесу.

Важливим завданням для кожного керівника стає набуття навичок використання сучасних інформаційних та комунікативних технологій в своїй діяльності.

Головним на сьогодні в управлінні ПТНЗ є такі напрямки :

- керівник є більше менеджер, який складає бізнес-плани та прораховує стратегію розвитку освітнього закладу щонайменше на 5 років ;

- зміна підходів в управлінні діяльністю навчальним закладом;

- постійне відстеження літератури щодо сутності та функцій управління персоналом;

- демократизація управління;

- максимально можливе залучення органів громадськості до управління, демократизацію та децентралізацію управління, розвиток самоуправління учнівської молоді;

- створення таких умов в колективі, які сприятимуть розвитку атмосфери творчого пошуку, самовдосконаленню;

- вивчення кращого досвіду роботи інших ПТНЗ з управління процесом професійного зростання педагогів на основі розвитку компетентностей;

- зміна методологічних засад та методів для впровадження нових державних стандартів профтехосвіти;

- економічне стимулювання педагогів – новаторів;

- різноманітність та рівноправність усіх форм організації інноваційної діяльності тощо.

Не менш важливим в управлінні навчальним закладом є метод застосування комп'ютерних технологій, завдяки якому керівник набагато швидше вирішує управлінські задачі і може:

- створювати різні інформаційно-пошукові системи-бібліотечну, нормативно-правову, кадрову тощо;

- розробити електронні варіанти зразків документів для всіх учасників навчально-виховного процесу;

- розробити науково-методичну базу даних навчального процесу;

- вчасно підготувати звітну документацію з усіх питань життєдіяльності закладу тощо.

Застосування персональних комп'ютерів та електронної мережі Інтернет в управлінській діяльності керівників дозволяє забезпечити своєчасне сприйняття і передачі оперативної інформації до будь-якого адресата, своєчасність передачі й отримання аналітичної інформації, надання необхідного об'єму інформації та інші варіанти. [1].

Звідси впливає завдання для адміністрації — чітко спланувати систему внутрішньої управлінської роботи, налагодити дієве функціонування всіх її ланок, систематично вивчати, аналізувати стан роботи у ліцеї, своєчасно вносити необхідні корективи для розвитку професійної компетентності кожного педагога.

Професійна компетентність педагога обумовлює його педагогічну майстерність, це знання особливостей педагогічного процесу, уміння його побудувати і привести у рух.

У Дніпропетровському професійному залізничному ліцеї склалася певна система управлінської роботи. Реалізація її складається з чотирьох аспектів:

- *управлінського;*
- *педагогічного;*
- *дидактичного;*
- *методичного.*

Управлінський аспект: адміністрація здійснює керування ліцеєм, вивчає соціальне оточення, освітні потреби дітей і їхніх батьків, робить проблемний аналіз стану ліцею, здійснює річне планування, внутріліцейну контрольну діяльність, кадрове, матеріально-технічне, науково-методичне, інформаційне забезпечення.

Педагогічний аспект: адміністрація здійснює керівництво педагогічною системою. Головним у цьому аспекті є створення умов для особистості, що забезпечують соціалізацію, створення гуманізованої моделі освіти

Дидактичний аспект: адміністрація організує освітній процес, визначає структуру, зміст освітнього процесу, його організацію.

Методичний аспект: адміністрація організує роботу з підвищення професійної компетентності педагогів .

Тепер всі важливі рішення, які стосуються життя навчального закладу, його стратегії, планів розвитку на перспективу приймаються не тільки спільно: кожний обов'язково вносить свої рекомендації, своє бачення цього розвитку і тільки після такого обговорення приймається єдине рішення, за яке, безумовно, перед керівними органами несе відповідальність директор. Але кожний знає, що є і його частина в цьому плані, що він теж причетний до ліцейного життя, і це змушує відповідальніше ставитися до своїх обов'язків і не дистанціюватися, мотивуючи це тим, що «за мене все вирішили». Тому за кілька останніх років можна виділити такі основні зміни:

-підвищення якості знань учнів, а це основний показник діяльності навчального закладу;

-розширення мережі соціальних партнерів;

-активна участь педагогів у педагогічних конференціях, виставках, презентаціях;

-активізувалася робота по створенню електронних посібників зі свого предмету;

-налагоджений тісний зв'язок та співпраця педагогічних колективів в рамках Асоціації «Професійно-технічних навчальних закладів залізничного транспорту України», що дав можливість підвищувати професійну компетенцію педагогічних працівників за рахунок спільних заходів по обміну досвідом.

Стимулювання професійного розвитку педагогів в ДПЗЛ складається з таких ланок:

1. Підвищення самостійності, бажання працювати так, як цікавить.
2. Сприяння в реалізації творчої роботи.
3. Можливість вивчати досвід інших педагогів.
4. Можливість бути направленим на курси чи стажування.
5. Надання часу на методичну роботу (робота вдома).
6. Придбання необхідної науково-методичної літератури.
7. Сприяння в участі в семінарах, майстер-класах, конференціях, що цікавлять.

8. Надання можливості розповсюдження досвіду роботи через проблемні конференції, педагогічні читання та сприяння в підготовці власних публікацій і допомоги для друкування та розповсюдження.

МАКСИМЕНКО Ірина Олексіївна

методист Чернігівського центру професійно-технічної освіти, м. Чернігів

ВПРОВАДЖЕННЯ ВИРОБНИЧИХ ІННОВАЦІЙ У НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ: ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ

Анотація. В статті розглянуто актуальну проблему впровадження сучасних виробничих інновацій у навчальний процес професійного навчального закладу із досвіду роботи ДПТНЗ «Чернігівський центр професійно-технічної освіти».

Ключові слова: інновація, освітні інновації, нововведення, навчальний процес, урок, навчально-практичний центр.

Основний виклад матеріалу. *Освітні інновації* – це вперше створені, вдосконалені або застосовані освітні, дидактичні, виховні, управлінські системи, їх компоненти, що суттєво поліпшують результати освітньої діяльності [2].

Поняттям «*інновація*» позначають нововведення, новизну, зміну, введення чогось нового [2]. *Нововведення* - це впровадження нових ідей, продуктів, послуг і виробничих процесів [1].

Навчальний процес у ПНЗ це система організаційних і дидактичних заходів, спрямованих на реалізацію змісту освіти на певному освітньому або кваліфікаційному рівні відповідно до державних стандартів освіти [6].

Навчальний процес організується з урахуванням можливостей сучасних інформаційних технологій навчання та орієнтується на формування освіченої, гармонійно розвиненої особистості, здатної до постійного оновлення наукових знань, професійної мобільності та швидкої адаптації до змін і розвитку в соціально-культурній сфері, в галузях техніки, технологій, системах управління та організації праці в умовах ринкової економіки.

Стосовно навчально-виробничого процесу інновація означає введення нового в цілі, зміст, форми і методи навчання та виховання; в організацію спільної діяльності педагога і учня, вихованця. Інновації самі по собі не виникають, вони є результатом наукових пошуків, передового педагогічного досвіду окремих викладачів і цілих колективів.

Конкуренція на ринку праці та підвищення якості продуктивності праці, вимагає від педагогічних працівників високих професійних знань, технічної грамотності та рівня культури праці. Професійний навчальний заклад повинен гарантувати рівень підготовки, який відповідає міжнародним вимогам, інтересам розвитку України і регіональним потребам.

Успіх навчально-виробничого процесу, ефективність кожного уроку як його складова структура, багато в чому залежить від викладачів та майстрів виробничого навчання, їх рівня підготовленості, кваліфікації та педагогічної готовності.

Конкуренція вимагає від педагогічних працівників не лише глибоких теоретичних знань, практичних вмінь та навичок, а й швидкої модернізації, креативності, постійного оновлення власного досвіду у виробничій сфері. Саме тому нам необхідно постійно опановувати нові технології, розвивати власне мислення, удосконалювати вміння та навички, щоб заохочувати до активної виробничої діяльності учнів – не як виконавців поставлених завдань, а як творчих особистостей, здатних до активного пошуку і втілення інноваційних технологій виробництва.

На вирішення зазначених завдань та потреб і спрямована робота навчально-практичного центру. *Навчально-практичний центр* (далі - НПЦ) є структурним підрозділом державного професійно-технічного навчального закладу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України (далі - професійно-технічний навчальний заклад).

Навчально-практичний центр ресторанного сервісу (НПЦ РС) – структурний підрозділ Чернігівського центру професійно-технічної освіти, який створено відповідно до Наказу Управління освіти і науки Чернігівської облдержадміністрації №144 від 25.03.2009 року «Про створення навчально-практичного центру ресторанного сервісу».

Головною метою діяльності НПЦРС є розвиток теоретичних знань та вдосконалення практичної підготовки педагогів, учнів через впровадження в навчальний процес новітніх виробничих і інноваційних технологій. Це центр творчості, свободи, необмежений програмами, планами, регіональним компонентом.

Структурна модель НПЦ РС включає: опорні навчальні кабінети (кабінет спецтехнології кулінарних дисциплін; кухня-лабораторія; навчальне кафе-бар; студія кондитерського мистецтва «Чарівне тісто»).

НПЦРС працює над методичним забезпеченням з професій ресторанного сервісу. Створені навчально-програмова база, інформаційно-методичний супровід, поурочне дидактичне забезпечення предметів і професій, які спрямовані на підвищення якості професійної підготовки, а саме: підручники, навчальні посібники, методичні рекомендації, дидактичні матеріали та інше.

З метою підвищення кваліфікаційного рівня педколективу та учнів, застосування в освітньому процесі сучасних напрямків європейських стандартів на базі НПЦРС проводяться відкриті уроки, позаурочні заходи професійного спрямування, майстер-класи, семінари, семінари-практикуми, тренінги, презентації, дегустації, засідання обласних методичних секцій та інші.

Згідно Наказу Міністерства освіти і науки України № 1199 від 23.10.2014 року ДПТНЗ «Чернігівський центр професійно-технічної освіти» внесено до переліку професійно-технічних навчальних закладів, на базі яких може здійснюватися стажування майстрів виробничого навчання, педагогів професійного навчання та викладачів спеціальних предметів професійно-технічних навчальних закладів.

ДПТНЗ «Чернігівський центр професійно-технічної освіти» з метою підвищення кваліфікації (стажування) майстрів виробничого навчання та викладачів професійно-теоретичної підготовки проводить короткострокове навчання за професіями: «Кухар», «Кондитер», «Офіціант», «Бармен». Навчання здійснюється за двома напрямками: навчальні курси (32 години), майстер-класи (6 годин).

Педагогу необхідно постійно вчитись. Взаємообмін професійним досвідом – це навчання «один у одного» стало пріоритетним напрямком нашої роботи.

За останні 5-6 років ресторанний бізнес змінився: він стрімко розвивається, з'являються нові концептуальні ресторани, конкуренція посилюється, гості стають все більш розпещеними і досвідченими, рівень ресторанів – конкурентів постійно підвищується. Для того щоб стабільно працювати та розвиватися, необхідно просувати ресторан на ринку, підвищувати впізнаваність бренду у платоспроможної частини населення.

Щоб піднести ресторан у вигідному і привабливому для клієнтів світлі, дуже важливо відзначити і кухню, і інтер'єр, і обслуговування, і атмосферу, і наявність парковки, і окремий VIP-зал, і живу музику. Часом дуже важко все це вмістити в одній статті або модулі. Тому доводиться використовувати різні маркетингові прийоми, що дозволяють не тільки зберігати реального клієнта, а й залучати потенційного (нового).

Основне в ресторанному сервісі – це якісно надати послуги. На підприємствах нашого міста пропонують таку послугу, як прискорений вид обслуговування *меню Бізнес-ланч* - (скомплектований сніданок), який пропонується в певний термін часу [4].

Інновацією *меню Бізнес-Ланчу* – є *меню Табльдот*. Табльдот (table dhote) - пропонує вибір одного або більше варіантів кожного блюда за фіксованими цінами в один і той же час. Дослівно з французької – «стіл господаря» [4].

Інновацією на даному етапі є парне синхронне сервірування столу для гостей.

Наступним етапом в обслуговуванні є приготування та подача страв. Згідно правил обслуговування та подачі офіціанти після сервірування подають хліб.

Новий маркетинговий підхід: хліб – як комплімент. Інновація – хліб фокаччо. Фокачча – це італійський хліб у вигляді коржа, який є попередником піци [5].

Наступною групою страв в *меню Табльдот* є приготування і подача закуски. Класичний варіант: це різноманітні салати, овочеві кашки, меживо, риба заливна, м'ясні холодці, завиванці, ковбаси тощо.

Інновація - «Fresh-time» – приготування страви на очах у відвідувачів, так зване «замовлення з-під ножа» [5].

Який же обід обійдеться без борщу, супу, кулешу в класичному варіанті. *Інновація – протерті супи* (супи-креми, супи-біскі, супи валюте) [5].

Другі страви – важливе джерело повноцінних білків, жирів, мінеральних і екстрактивних речовин, вітамінів А та групи В, а також є джерелом енергії. Більшість страв подають з різноманітними соусами.

Інновація - «Фьюжн» – новий напрямок в приготіванні страв. Це фантазійний, творчий напрямок в кулінарії, в якому в рівних частках змішуються технології і продукти географічно віддалених національних кухонь [5]. Кухня фьюжн – це напрямок без строгих правил. Головна і єдина умова – щоб продукти, зібрані в одній страві, поєднувалися за смаком і за структурою, доповнюючи один одного, а готовій страві були притаманні легкість і свіжість.

При обслуговуванні Бізнес-ланчу не подають вино-горілчані напої. *Але інновацією в ресторанному обслуговуванні є алкогольна ресторація, яка передбачає власне виробництво настоянок.* Багато закладів в нашому місті займаються алкогольною ресторацією: Паста-Баста, Губернія, Скворідка, Варенична.

Чай, кава, какао, шоколад – класика. Десерт замінили презентом. *Інновація – комплімент від шефа (шоколадний презент).*

Приємним емоціональним завершенням відвідування гостем ресторану є *виклик в зал шеф-кухаря «на біс».*

Наша команда великих оптимістів, ідейних і творчих особистостей, професіоналів і молодих фахівців у сфері ресторанного бізнесу, ми шукаємо нові інноваційні підходи в обслуговуванні, втілюємо сміливі проекти, щоб бути успішними і дарувати радість людям.

Наш стиль роботи визначається запитами ринку і високими вимогами наших клієнтів, кожен з яких для нас індивідуальний. Новаторство, відповідальність, оперативність, увагу, художній смак, авторська кухня, бездоганний сервіс - основні показники, які завоювали довіру наших клієнтів.

За сучасних умов від творчого підходу до вирішення складних багатограних завдань, які стоять сьогодні перед педпрацівниками ПНЗ, чималою мірою залежить ефективність педагогічної праці, якість навчального процесу, пошук нових форм і методів навчання та виховання учнів.

ЛІТЕРАТУРА

1. І. М. Дичківська. Інноваційні педагогічні технології. Навчальний посібник.- Київ Академвидав, 2004
2. В.В. Химинець Інноваційна освітня діяльність.- Ужгород: Інформаційно – видавничий центр ЗППО, 2007
3. Я.М.Сало Організація обслуговування населення на підприємствах ресторанного сервісу. Ресторанна справа. Львів, 2011
4. Організація обслуговування у підприємствах ресторанного господарства: підручн. Для ВУЗів / За ред. проф. Н.О. П'ятницької. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005
5. В.С Доцяк, Л.О Стременко , І.В. Стременко. Страви, закуски, напої, десерти барів і буфетів: Підручник для учнів професійно- технічних навчальних закладів. Київ.: Вища шк., 1998.
6. С.С. Шевчук, І.Є. Силаєва. Сучасний урок в педагогічній та організаційно – методичній діяльності. Керівних кадрів ПТНЗ/ Методичні рекомендації. - Донецьк ДІПО ІПП, 2003.
7. <http://readbookz.com/book/172/5545.html>
8. http://pidruchniki.com/13520612/menedzhment/novovvedennya_klasifikatsiya

СУЛИМА Тетяна Сергіївна

доцент кафедри інженерної педагогіки та мовної підготовки ДВНЗ «Криворізький національний університет», кандидат педагогічних наук, Дніпропетровська область

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ УЧНІВ ПТНЗ

Динамічні глобалізаційні та інтеграційні процеси у суспільстві, орієнтація соціально-економічних систем на міжнародний простір та перетворення ринкових відносин викликали потребу у конкурентоздатних кваліфікованих робітничих кадрах. Водночас, необхідність рівноваги між запитами суспільства, рівнем професіоналізму педагогічних працівників і якістю підготовки кваліфікованих робітничих кадрів актуалізує потребу в компетентних педагогах професійного навчання, здатних до реалізації творчого потенціалу, професійного зростання, самоактуалізації у професійно-педагогічній діяльності.

Педагог професійного навчання є професійно-педагогічним працівником установи професійної освіти. Він виконує функції професійного навчання і виховання учнів, забезпечує виконання вимог державного стандарту професійно-технічної освіти, навчального плану, програми виробничого навчання, безпосередньо відповідає за рівень професійної підготовки, дотримання норм і правил безпечного здійснення роботи учнями.

Ґрунтуючись на вимогах до випускника вищого навчального закладу за напрямом підготовки 6.010104 «Професійна освіта (за профілем)», загальній логіці підготовки фахівця інженерно-педагогічного профілю і наявній практиці передових систем освіти, можна стверджувати, що чинниками, які визначають якість процесу професійної підготовки у вищому навчальному закладі, є сформовані професійні знання, вміння, навички й особистісні якості майбутніх педагогів професійного навчання.

Професійна підготовка майбутніх педагогів професійного навчання здійснюється згідно з Галузевими стандартами вищої освіти (освітньо-кваліфікаційною характеристикою та освітньо-професійною програмою), у яких відображено функції й завдання, які необхідно вирішувати майбутнім фахівцям у виробничій і педагогічній галузях, уміння, змістові модулі, компетентності випускника та засоби діагностики.

Психолого-педагогічний складник стандарту щодо підготовки бакалаврів за напрямом 6.010104 «Професійна освіта (за профілем)» передбачає готовність випускників реалізовувати у майбутній професійно-педагогічній діяльності проєктувальну, організаційну, технологічну та виховну функції.

Проєктувальна функція представлена такими типовими задачами: проєктуванням функціонування педагогічної системи; психологічним аналізом змісту структури професійної діяльності педагога професійного навчання; психодіагностикою професійно важливих якостей особистості педагога професійного навчання; проєктуванням навчально-планувальної документації; аналізом професійної діяльності кваліфікованого робітника з метою формування змісту освіти; плануванням навчально-виховного процесу в ПТНЗ; проєктуванням змісту професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників, виховних заходів; аналізом і діагностикою стану процесу підготовки; розробкою педагогічних технологій; розробкою засобів діагностики результатів навчально-виховного та навчально-виробничого процесу.

Організаційна функція передбачає формування особистої навчальної поведінки; організацію навчальної діяльності учнів; вирішення завдань організації виховного процесу; управління навчально-виховним та навчально-виробничим процесом у ПТНЗ.

Технологічна функція представлена такими типовими задачами: поясненням соціальної значимості професії; застосуванням тестових методик – особистісних тестів, інтелектуальних тестів, професійних тестів; здійсненням навчально-виробничого процесу в ПТНЗ; здійсненням навчально-виховного процесу в ПТНЗ; контролем і корекцією результатів підготовки в ПТНЗ.

Виховна функція представлена задачею налагодження вертикальних і горизонтальних стосунків у навчально-педагогічних та учнівських колективах [2].

Професійна підготовка майбутніх педагогів професійного навчання до реалізації таких виробничих функцій у професійно-педагогічній діяльності здійснюється через зміст освіти і навчання, які потребують суттєвого оновлення.

Зміст освіти – це чітко окреслене коло знань, умінь, навичок і компетенцій, якими людина оволодіває шляхом навчання в навчальному закладі або самостійно. Він містить систему наукових знань про природу, суспільство, людське мислення й культуру, систему

практичних умінь і навичок, необхідних для життєдіяльності людини [Ошибка! Источник ссылки не найден., с. 233–242].

Коли йдеться про зміст освіти і навчання, які лежать в основі професійної підготовки, то мається на увазі його орієнтація на формування професійної та загальної культури фахівців у широкому розумінні.

Необхідність змін змісту сучасної освіти й навчання ілюструють слова академіка В. Кременя: «Потребує зміни сам зміст навчання. Треба чіткіше та однозначніше визначити фундаментальні знання в різних сферах вивчення людини і світу, сепарувати їх від надмірної інформаційної складової, що має виконувати роль ілюстративного супроводження пізнавального процесу. З урахуванням людиноцентристських тенденцій треба, не зменшуючи можливості пізнання природи і світу, надати більшу можливість для пізнання людини, її психофізіологічних та життєдіяльнісних особливостей, для індивідуального самопізнання. Необхідно також відпрацювати механізм систематичного оновлення змісту навчання відповідно до розвитку науки та набуття людством нових знань. Зміст навчання має відображати все багатство раціональних знань людства, зокрема в духовній сфері» [3, с. 244].

Своєю чергою, система інженерно-педагогічної освіти унікальна за своєю суттю, і сама її природа дає можливість сформувати такого гармонійно розвиненого педагога професійного навчання, який поєднує в собі інженерні та педагогічні уміння, пов'язані зі здатністю розв'язувати технічні завдання, системно мислити, проектувати й конструювати технічні системи, розумітись у питаннях економіки, охорони праці у відповідній галузі, уміння працювати з людьми, організовувати навчальний процес у професійному навчальному закладі, виховувати молодь, бути керівником і т. ін.

Інженерно-педагогічна освіта створена на межі інженерної та педагогічної освіти. Це не механічне поєднання двох видів освіти, а якісно новий вид знань, що характеризується взаємопроникненням однієї галузі знань в іншу, тісною та раціональною інтеграцією психолого-педагогічного й інженерно-технічного компонентів у підготовці педагога професійного навчання.

Як зазначає Л. Сушенцева, «планомірно організована діяльність викладачів теоретичних дисциплін, майстрів виробничого навчання і учнів спрямована на забезпечення оволодіння учнями професійними знаннями, уміннями і навичками, уміннями самостійно аналізувати виробничі ситуації і знаходити способи їх вирішення, а також на розвиток розумових і фізичних здібностей учнів» [8, с. 323].

За характером виконуваних професійних функцій педагогом професійного навчання ця спеціальність належить до педагогічної, предметною ж основою її є інженерна і виробничо-технологічна підготовка, яка є засобом навчання та виховання. У цьому випадку технічні й педагогічні знання утворюють цілісну систему знань і вмінь.

Так аналіз змісту освіти майбутніх педагогів професійного навчання свідчить, що співвідношення нормативних фахових і психолого-педагогічних дисциплін циклу професійної й практичної підготовки становить 67 % та 33 % відповідно [7].

Загальний обсяг нормативних дисциплін циклу психолого-педагогічної підготовки становить близько 40 кредитів. Серед них найбільша кількість годин присвячена вивченню загальної психології, вікової та педагогічної, психології праці, теорії та методиці виховної роботи, дидактичним основам професійної освіти, методиці професійного навчання та ін.

Водночас серед фахових дисциплін, які опановують студенти, найбільше кредитів відводиться дисципліні «Виробниче навчання» (близько 16). Уже на перших курсах під час

вивчення цієї дисципліни у них формуються ті вміння й навички (професійні компетенції), якими повинен володіти майбутній педагог професійного навчання для того, щоб під час професійно-педагогічної діяльності сформувати професійно компетентного кваліфікованого робітника.

Виробниче навчання (в майстерні та на виробництві), виробнича, переддипломна (передвипускна) практики проводяться у навчально-виробничих майстернях, на полігонах, тренажерах, у навчально-виробничих підрозділах, а також на робочих місцях на виробництві за такими формами: уроки виробничого навчання в навчальних майстернях; уроки виробничого навчання на виробництві; виробнича практика на робочих місцях на виробництві; переддипломна (передвипускна) практика на виробництві; інші форми професійно-практичної підготовки.

Саме тому важливого значення у практичній підготовці педагогів професійного навчання надають формуванню здатності організовувати виробниче навчання учнів ПТНЗ.

Задля вироблення в майбутніх педагогів професійного навчання інженерно-педагогічних здатностей, а також з метою узагальнення, систематизації, поглиблення знань зі спеціальних та психолого-педагогічних дисциплін у змісті курсу «Методика професійного навчання» пропонуємо передбачити змістовний модуль «Сучасний урок виробничого навчання в ПТНЗ».

Його опанування сприятиме формуванню в майбутніх педагогів професійного навчання здатностей аналізувати професійну діяльність кваліфікованого робітника з метою формування змісту його освіти; аналізувати й діагностувати стан виробничого процесу в професійно-технічних навчальних закладах; проектувати зміст навчання; створювати методичні розробки планів-конспектів занять виробничого навчання; використовувати педагогічні технології; організовувати навчальну діяльність учнів професійно-технічних навчальних закладів із засвоєння теоретичних знань і практичних умінь.

Вивчення майбутніми педагогами професійного навчання змістовного модуля сприятиме забезпеченню розуміння сутності та змісту педагогічної діяльності, а також усвідомленню механізму трансформування технічного знання в методику професійного навчання на рівні професії, предмету й теми.

Після опанування модуля майбутній педагог професійного навчання повинен уміти: аналізувати нормативно-правові документи, у яких відображений зміст освіти підготовки кваліфікованих робітників; виокремлювати дидактичні принципи і системи побудови програм, основні знання, вміння й навички учнів, які формуються під час виробничого навчання; складати календарно-тематичний план з виробничого навчання; добирати оптимальні методи навчання відповідно до завдань уроку; здійснювати мотивацію навчальної діяльності учнів; створювати методичні розробки планів-конспектів уроків виробничого навчання; розробляти інструкційні, технологічні картки; проводити уроки виробничого навчання за традиційною структурою; проводити нетрадиційні уроки виробничого навчання.

Оскільки будь-яка професійна підготовка кваліфікованих робітників неможлива без застосування засобів навчання, у зміст модуля «Сучасний урок виробничого навчання в ПТНЗ» рекомендуємо ввести тему «Методика вибору та розробки засобів навчання». Під час такого практичного заняття доцільно провести захист проектів із розроблення студентами сучасних електронних засобів навчання й інструкційно-технологічної документації для учнів ПТНЗ.

Активізацію та узагальнення знань про методи професійного навчання, їх класифікацію, формування умінь добирати оптимальні методи навчання відповідно завдань уроку забезпечує тема «Методика добору методів і прийомів виробничого навчання». На цьому занятті студенти розробляють міні-проект зі складання завдань для заняття, яке б ґрунтувалося на використанні учнями ПТНЗ когнітивних, креативних методів навчання; методів організації навчання. Також доцільно запропонувати студентам почати збір матеріалів для використання прийому «Дивуй!» Це, слід вважати, сприятиме розширенню в майбутніх педагогів професійного навчання арсеналу методичних прийомів для зацікавлення учнів ПТНЗ під час проведення уроків виробничого навчання та педагогічної практики в умовах ПТНЗ.

Під час практичного заняття з теми «Методика здійснення мотивації пізнавальної діяльності учнів» студенти мають запропонувати вступну, поточну і заключну мотивації до 3–4 тем занять з виробничого навчання. При цьому їм слід врахувати рівень готовності учнів до сприйняття нового матеріалу, складність нового матеріалу, його важливість тощо.

Уже на цьому занятті варто починати відпрацювання фрагментів занять виробничого навчання в аудиторії. З цією метою студентам необхідно запропонувати 2–3 варіанти реалізації прийому «входження в урок», обравши з державного стандарту професійно-технічної освіти підготовки кваліфікованих робітників певну тему.

Узагальнення знань про форми організації професійного навчання, типи та структуру уроків виробничого навчання й формування умінь розробляти план-конспект уроку виробничого навчання (за програмою) відбувається під час вивчення майбутніми педагогами професійного навчання теми «Методика розробки плану-конспекту уроку виробничого навчання (за програмою)».

Студентам пропонується уявити, що вони присутні на засіданні «Школи молодого педагога професійного навчання» в ПТНЗ. Студент виступає перед усією аудиторією в ролі педагога професійного навчання, який презентує колегам за допомогою різних засобів власну методику проведення заняття. Основним завданням майбутнього педагога професійного навчання є словесний опис методики роботи з учнями на занятті, тому доцільно охарактеризувати кожен етап уроку й пояснити, чому було обрано той чи той прийом і метод навчання. Інші студенти групи в цей час виконують роль колег, присутніх на засіданні «Школи молодого педагога професійного навчання».

Проведення занять із теми «Методика проведення та аналізу уроку виробничого навчання» рекомендуємо організовувати у формі ділової гри «Урок виробничого навчання в ПТНЗ». Студентам пропонується уявити, що вони – учні, присутні на занятті в ПТНЗ. Одному зі студентів пропонується виступити перед усією аудиторією в ролі педагога професійного навчання, який проводить урок виробничого навчання. Інші студенти групи в цей час виконують і роль учнів – майбутніх кваліфікованих робітників, і роль колег, присутніх на занятті в молодого педагога професійного навчання.

Після проведеного фрагменту заняття відбувається обговорення ефективності запропонованої методики. Такі заняття наближають студентів до реальних умов навчально-виробничого процесу підготовки кваліфікованих робітників й позитивно впливають на їх майбутню професійну адаптацію.

Зазначимо, що оновлення змісту професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання забезпечить успішне формування професійної готовності до організації виробничого навчання учнів ПТНЗ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коваленко О. Е. Теоретичні засади професійної педагогічної підготовки майбутніх інженерів-педагогів в контексті приєднання України до Болонського процесу : монографія / Олена Едуардівна Коваленко, Наталія Олександрівна Брюханова, Оксана Олександрівна Мельниченко. – Харків : УПА, 2007. – 162 с.
2. Комплекс нормативних документів для розроблення складових системи галузевих стандартів вищої освіти : Лист Міністерства освіти і науки України від 31.07.2008 № 1/9-484 головам робочих груп МОН України з розроблення галузевих стандартів вищої освіти та головам науково-методичних комісій МОН України. – Режим доступу: elib.crimea.edu/zakon/list484.pdf. – 73 с.
3. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати / Василь Григорович Кремень. – К. : Грамота, 2005. – 448 с.
4. Михнюк М. Організація курсового професійно-технічного навчання за модульними технологіями з професій будівельного профілю / М. Михнюк // Професійно-технічна освіта. – 2006. – № 1. – С. 26–29.
5. Сулима Т. С. Галузеві стандарти вищої освіти нового покоління – запорука підготовки професійно компетентного фахівця / Т. С. Сулима // Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. пр. – Кривий Ріг, 2012. – № 35. – С. 394–402.
6. Сулима Т. С. Модель формування професійної компетентності майбутнього педагога професійного навчання будівельного профілю / Т. С. Сулима // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 5 «Педагогічні науки: реалії та перспективи». – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. – Вип. 39. – С. 210–215.
7. Сулима Т. С. Формування професійної компетентності майбутнього педагога професійного навчання будівельного профілю : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Сулима Тетяна Сергіївна. – К., 2014. – 235 с.
8. Сушенцева Л. Л. Теоретико-методичні засади формування професійної мобільності майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах: дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Лілія Леонідівна Сушенцева. – К., 2012. – 469 с.

ТАРАСОВА Олена Володимирівна

кандидат психологічних наук, доцент кафедри інженерної педагогіки та мовної підготовки ДВНЗ «Криворізький національний університет»

АКТИВІЗАЦІЯ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

У статті представлено теоретичний огляд і аналіз наукової літератури з проблеми розвитку професійної творчості у сучасній психології, визначено психолого-педагогічні засади та перспективи формування професійної

мобільності учнів.

Ключові слова: професійна мобільність, професійне мислення, розв'язання навчальних задач професійного спрямування.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Формування національної парадигми освіти й виховання, перехід освіти України на ступеневу систему навчання ставлять нові завдання перед професійною освітою, метою якої є формування компетентних фахівців, здатних максимально реалізувати свій потенціал у конкретній сфері трудової діяльності. У зв'язку з цим гостро постає питання про впровадження творчої підготовки учнів у навчально-виробничий процес ПТНЗ.

Формулювання цілей статті. Метою статті є обґрунтування засобів формування професійної мобільності майбутніх фахівців, зокрема визначення особливостей проведення творчого мотиваційного тренінгу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Творчість являє собою, згідно з уявленнями сучасної психології, одну з основних цілей і засобів фахової підготовки і, ширше, всієї системи виховання, навчання й формування особистості [1]. Крім того, у творчості закладено великий психотерапевтичний потенціал, оскільки вона сприяє підвищенню емоційного тону, посиленню емоційно-вольової та інтелектуальної саморегуляції. При цьому не менш важливу роль відіграє організація творчості учнів з метою активізації їх професійного мислення, стимуляції їх допитливості, винахідливості. Зважаючи на це, важливу роль у стимуляції в учнів інтересу до творчості при вивченні навчальних дисциплін відіграє діяльність викладача, спрямована на:

- добір навчальних задач професійного спрямування, що потребують творчого перероблення, узагальнення, систематизації, умінь і навичок порівнювати й аналізувати вже відоме; експериментування; пошук;
- створення умов для розвитку ситуативного інтересу, який відіграє роль «пускового» механізму у здійсненні діяльності;
- використання ігрових моментів, що стимулюють виявлення самостійності учнів, їх творчих можливостей.

Активізації і розвитку професійного мислення учнів у навчально-виробничому процесі сприяє використання тренінгових занять зі спецдисциплін із використанням тестових і творчих задач професійного спрямування.

Творчий тренінг – це система спеціальних занять зі спецдисциплін, на яких створюються сприятливі психологічні умови для реалізації творчого потенціалу учнів, їх розвитку і засвоєння прийомів творчої діяльності. Одне з основних завдань проведення тренінгу – це стимулювання інтересу учнів до проблеми, для вирішення якої необхідне набуття знань і умінь, та розв'язання цієї проблеми через практичне застосування набутих знань. Творчий тренінг завжди орієнтований на самостійну діяльність учнів протягом певного проміжку часу. Він передбачає використання різноманітних прийомів і засобів навчання та інтегрування різних знань [5].

Іноді умови не дозволяють використовувати тренінгове заняття в повному обсязі як форму організації навчально-виховного процесу. У такому разі доцільно на заняттях використовувати елементи тренінгу, на що достатньо відводити 10 – 15 хв. кожного заняття.

Поняття «мотиваційний тренінг» у сучасній психології використовується для визначення непрямого впливу на особистість. Для формування професійної

мобільності потрібен саме такий вплив, який сприятиме розвитку інтересу до професійної діяльності, активності, творчого ставлення до справи, креативності як якості професійного мислення. Застосування мотиваційного тренінгу усуває протиріччя між нормованою системою знань і творчістю, нестандартним розв'язанням завдань. Саме тому тренінг відносять до організованого, а не стихійного навчання, оскільки він орієнтований на цілеспрямоване формування професійно компетентної особистості.

Основою тренінгу є рольові ігри, які адаптовані відповідно до навчально-виховного процесу. Всі вправи тренінгу, спрямованого на формування професійної мобільності, можна проводити викладачам у формі гри або включати елементи гри. Адже створення ігрової ситуації на занятті призводить до того, що учні, захоплені грою, непомітно для себе та без особливого напруження набувають певних знань, умінь і навичок. Гра емоційно насичує учнів, допомагає естетично сприймати ситуацію. Однак, незважаючи на всю важливість і значення гри у процесі роботи, вона є не самоціллю, а засобом для розвитку інтересу до вивчення спецдисциплін, професійних знань, умінь і навичок.

Викладачеві, організовуючи рольові ігри, потрібно зважати на те, що успішність їх проведення залежатиме від:

- адекватності змісту ігрової діяльності знанням, умінням і навичкам, які набуваються у процесі навчання;
- чіткості визначення мети і завдань;
- організації діалогічного спілкування і взаємодії партнерів, учасників гри;
- урахування індивідуально-психологічних особливостей кожного учня.

Зважаючи на ці фактори, під час організації ігор бажано дотримувались таких правил:

- правила гри повинні бути простими, точно сформульованими, доступними для розуміння учнів;
- гра не дасть належного ефекту, якщо дидактичний матеріал до неї для учнів виготовляти складно або використовувати його під час гри не зовсім зручно;
- під час проведення гри, пов'язаної зі змаганням команд, повинен бути забезпечений контроль за його результатами з боку всієї групи присутніх учнів або викладача. Підведення підсумків змагання повинно бути відкритим, ясним та справедливими.

Проте, наш досвід свідчить, що кожна гра вимагає величезної, складної і трудомісткої підготовчої роботи, у процесі якої викладачі та самі учні вивчають спеціальну і методичну літературу; збирають первинну інформацію, визначають цілі рольової гри, розробляють її сценарій і умови, формулюють завдання, змінюють можливі варіанти дій, систему інформації, що додатково вводиться в хід гри з метою визначення напрямів пошуку розв'язання задач професійного спрямування.

Отже, використання даного мотиваційного мисленнєвого тренінгу з використанням рольових ігор на заняттях буде сприяти розвитку творчих здібностей учнів, оскільки у самій природі рольових ігор закладені передумови розвитку гнучкості та продуктивності мислення. На нашу думку, ігри будуть цікавими для учнів тоді, коли кожний із них стане активним їх учасником.

Формуванню творчої особистості учня значною мірою сприяє створення умов для реалізації і самореалізації ним творчих можливостей у навчально-виробничому процесі. У зв'язку з цим особливого значення набуває підготовка викладачів до організації творчої навчальної діяльності учнів. Адже проведення занять на високому науково-методичному рівні кваліфікованими викладачами, розвиток соціальних і пізнавальних мотивів, навчання раціональним прийомам мисленнєвої діяльності – все це, на нашу думку, сприяє підвищенню ефективності професійного навчання, яка в свою чергу прискорює темпи розумового

розвитку, створює сприятливі умови для формування професійної мобільності, творчого ставлення до праці.

Окрім того, кожен викладач повинен знати, що від уміння зацікавити спеціальною дисципліною, яка вивчається, багато в чому залежить успіх заняття. Адже інтерес є важливим фактором розвитку особистості учня в цілому, і зокрема його творчих здібностей. Зважаючи на це, для успішної роботи з розвитку творчого професійного мислення та формування професійної мобільності учнів бажано, щоб викладач мав такі якості:

- тенденцію до самоактуалізації;
- прагнення до максимальної гнучкості (імпровізація, вміння враховувати найменші зміни в психолого-педагогічній ситуації і відповідно змінювати свою поведінку);
- здатність до емпатії, сензитивність до потреб учнів;
- емоційну рівноваженість, упевненість у собі;
- настановлення на створення позитивних підкріплень щодо самосприйняття учнів;
- здатність надавати викладанню особистісного емоційного забарвлення;
- володіння стилем неформального спілкування, надання переваги усним, а не письмовим контактам.

Висновки з даного дослідження. Отже, значення психолого-педагогічної підготовки викладача професійної освіти в контексті особистісного-орієнтованого навчання набуває неабиякої актуальності. Уміння працювати з різновіковою категорією учнів, підтримка творчого потенціалу особистості, формування професійних якостей, розвиток професійного мислення, педагогічна майстерність і педагогічна техніка – одні зі складових психолого-педагогічної компетенції викладача професійної освіти.

Список використаної літератури

1. Балл Г. А. Теория учебных задач: Психолого-педагогический аспект / Балл Г. А. : – М.: Педагогика, 1990. – 184 с.
2. Іванченко Є. А. Професійна мобільність майбутніх фахівців / Є. А. Іванченко. – О. : Просвіта, 2004. – 120 с.
3. Костюк Г. С. Учебно-воспитательный процесс и психическое развитие [под ред. Л.Н. Проколиенко]; [сост. В. В. Андриевская, Г. А. Балл, А. Т. Губко, Е. В. Проскура] / Костюк Г. С. – К. : Радянська школа, 1989. – 608 с.
4. Моляко В. А. Психология конструкторской деятельности / В. А. Моляко. – М. : Машиностроение, 1983. – 134 с.
5. Моляко В.А. Психология решения школьниками творческих задач. – К.: Радянська школа, 1983. – 95 с.

ГАЧУК Олена Валеріївна

методист Державного навчального закладу «Одеський центр професійно-технічної освіти», м. Одеса

СТВОРЕННЯ І РОЗВИТОК ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПТНЗ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОЗДАТНОГО ФАХІВЦЯ

Анотація. У статті визначено педагогічні умови використання освітнього середовища у професійній підготовці майбутніх фахівців, описано формування освітнього простору для повноцінного навчання дітей з особливими освітніми потребами (з порушеннями слуху) у ПТНЗ.

Ключові слова: освітній простір, формування конкурентоздатних фахівців, конкурентоспроможність, ринок праці, інклюзія, створення інклюзивного освітнього середовища.

Кардинальне реформування життя суспільства створило реальні передумови для значних перетворень в економіці, науці, культурі. Вони відбуваються на тлі глобальної інтеграції у світовий освітній простір, суттєвої модернізації системи освіти, у зв'язку з чим підвищуються вимоги до професійної компетентності фахівців та їх професіоналізму.

Ринок праці об'єктивно вимагає від особистості всебічного розвитку, який забезпечував би конкурентоспроможність фахівця вже на початку його професійної діяльності, що стає гарантом його працездатності й самореалізації.

Основною метою професійної підготовки є формування кваліфікаційного компетентного конкурентоздатного фахівця, який вільно володіє своєю професією, орієнтується в суміжних областях діяльності, здатний ефективно працювати за фахом на рівні світових стандартів, готовий до постійного професійного зростання, професійної і соціальної мобільності [2, с.15].

Сучасний етап розвитку суспільства висуває перед системою освіти низку принципово нових завдань, серед яких особливої уваги набуває проблема підвищення якості та доступності освіти, посилення зв'язку між різними рівнями освіти, інтеграції в світовий науково-освітній простір.

В переважній більшості джерел освітній простір пояснюється як певний педагогічний феномен, що передбачає тісний контакт людини із оточуючим її освітнім середовищем. Даний простір можна назвати структурованою системою педагогічних факторів й умов їх освоєння окремою особистістю в процесі її формування, розвитку та становлення.

Інноваційний розвиток освітніх закладів передбачає обов'язкове проектування освітнього простору, який характеризується обсягом освітніх послуг, а також потужністю та інтенсивністю освітньої інформації.

Освітнє середовище ПТНЗ має вирішувати два взаємозалежні завдання: вводити учня у сферу фахової галузі та надавати можливості учню і викладачу оперувати предметами, які відповідають цілям навчання [6, с. 21].

Під час навчання необхідно створити педагогічні умови, які сприяють розвитку особи. Тому актуальною стає проблема визначення педагогічних умов використання освітнього середовища у професійній підготовці майбутніх фахівців. Для того, щоб виявити педагогічні умови, необхідно враховувати потребу суспільства у фахівцях, здатних вирішувати завдання виробництва:

1. Створення освітнього середовища для активізації навчально-професійної діяльності учнів під час вчення;

2. Формування професійно важливих компетенцій майбутніх фахівців. Професійна компетентність є основною вимогою до випускника ПТНЗ, вона з часом повинна перейти у високий професіоналізм.

Виходячи з вище сказаного витікає, що компетенції – це цілі чекання освітнього процесу, а компетентність – це результат, особиста якість, що відбулася, сукупність знань, умінь і навиків у відношенні до реальних об'єктів і процесів, а також готовність і здатність застосовувати їх. [1, с. 120].

Сьогодні якість освіти – це не лише характеристика суми знань, засвоєних людиною. У сучасному світі, де знання і технології оновлюються стрімко, слід спрямувати навчальний процес не тільки на засвоєння базових знань, а й на набуття потреби, умінь і навичок самостійно засвоювати нові знання та інформацію протягом усього життя й ефективно використовувати їх на практиці.

Взаємозв'язок між рівнем освіти населення та людським розвитком країни визнається як беззаперечний факт, тому усунення виявів соціального відторгнення від сфери освіти, різноманітних інституційних та фінансових бар'єрів для отримання освіти є передумовою досягнення загального прогресу в розвитку суспільства, а доступність освіти для різних категорій населення розглядається передусім як соціальна проблема, що тісно пов'язана з ідеями соціальної справедливості та соціальної рівності. При цьому доступність освіти визначається не як кінцева мета, а як важливий чинник забезпечення соціальної цілісності та стабільності суспільства[7].

Однією з гострих сучасних соціальних проблем є стан здоров'я дітей та молоді. Інклюзивна освіта є частиною концепції соціального залучення (соціальної інклюзії), що з'явилася як результат переходу більшості суспільств до демократичних цінностей, поваги до основних прав та свобод людей[3].

Однією з обов'язкових умов реалізації освітнього процесу в умовах інклюзивного навчання є створення інклюзивного освітнього середовища.

Створення і розвиток інклюзивного освітнього середовища в ПТНЗ вимагає удосконалення організаційно-методичного механізму, а саме: створення умов для повноцінного навчання дітей з особливими освітніми потребами у ПТНЗ (створення безбар'єрного середовища навчальних закладів, забезпечення спеціальних пристосувань у навчальних закладах, надання індивідуальної підтримки в ході здобуття професійної освіти, адаптація програм і підручників для ефективного навчання); забезпечення підтримки педагогів шляхом їх співпраці з відповідними фахівцями (дефектологами, психологами, реабілітологами та ін.) та перекладачами жестової мови; розробка порядку надання індивідуальної підтримки дитині з особливими освітніми потребами у ході інклюзивного навчання з урахуванням її потреб; індивідуального асистентування під час навчального процесу, отримання та обробки інформації для засвоєння навчальної програми; використання ПТНЗ навчально-методичних матеріалів «Індекс інклюзії» [4] для проведення регулярного

самооцінювання із залученням усіх учасників навчально-виховного процесу та громадськості з подальшим розробленням планів розвитку навчальних закладів.

Одеський центр професійно-технічної освіти є експериментальним навчальним закладом півдня України, що надає професійну освіту дітям з особливими потребами (зокрема, з порушеннями слуху) як в інклюзивних, так і в спеціальних групах, та забезпечує соціальний захист таких дітей, їх професійну реабілітацію, зайнятість, адаптацію до суспільного життя.

Важливість забезпечення доступності освіти для учнів з порушеннями слуху в умовах ПТНЗ зумовили вибір теми експериментального дослідження «Технологія забезпечення доступності освітнього простору професійно-технічного навчального закладу для учнів з порушеннями слуху», яке реалізується на базі ДНЗ «Одеський центр ПТО» у 2016-2018 рр., затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України № 565 від 25. 05. 2016 р. «Про проведення експерименту всеукраїнського рівня на базі Державного навчального закладу «Одеський центр професійно-технічної освіти» на 2016–2018 роки».

Навчальні матеріали та методи викладання, які розроблюються з урахуванням технологій забезпечення доступності освітнього простору для учнів з порушеннями слуху, можуть сприяти успіху в навчанні для всіх учнів, а саме:

- урахування у навчальних програмах різноманітних потреб різних категорій учнів забезпечить і підвищить їх доступність та убезпечить від необхідності подальших адаптацій;
- забезпечення можливості адаптувати матеріали та їх формати дасть можливість учням обирати такі формати, які найбільше відповідають їхнім навчальним потребам;
- використання мультимедійних засобів у відеоформатах забезпечить різні шляхи представлення концепцій, а також дозволить учням оцінювати матеріал за допомогою різних органів чуття;
- представлення інформації різними способами забезпечить потреби учнів з різними навчальними стилями та видами інтелекту [5].

Забезпечення доступності освітнього середовища ПТНЗ для учнів з порушеннями слуху покладено на досвідчених педагогів та майстрів виробничого навчання, перекладачів жестової мови.

Викладачі використовують сервіси G Suite для навчання учнів з особливими освітніми потребами. G Suite для навчальних закладів – це пакет хмарних, тобто розміщених на серверах компанії Google, додатків для планування та управління спільною діяльністю, роботою і спілкуванням, публікації матеріалів, хостингу відеоматеріалів і багатьох інших інструментів, необхідних у роботі сучасного навчального закладу. За допомогою цього сервісу створено і налаштовано власний домен, до якого входять аккаунти користувачів, сервіси. До них у користувачів є доступ і система управління ними, що дає змогу підвищити якість навчального процесу і взаємодії учнів та викладачів, а головне впроваджувати у навчальний процес елементи дистанційного навчання і реалізації інклюзивної освіти для учнів з порушеннями слуху. Використання сервісів G Suite, а саме Classroom, стало провідним при впровадженні дистанційно-модульної інклюзивної освіти.

Використання мультимедійних засобів у відеоформатах забезпечує різні шляхи представлення навчального матеріалу (мультимедійні презентації, відеоролики з субтитрами чи з сурдоперекладом, адаптований для них текстовий матеріал, модулі), дозволяє учням оцінювати матеріал за допомогою різних органів чуття, а також в зручній для них формі та час виконати завдання, отримати консультацію викладача.

Отже, сучасну систему професійно-технічної освіти зорієнтовано на те, щоб вона задовольняла потреби різних галузей господарства України в робітничих кадрах на рівні сучасних і перспективних вимог і стала одним із важливих засобів реалізації державної політики зайнятості та соціального захисту населення. В умовах переходу до ринкових відносин головні завдання професійно-технічної освіти полягають у підготовці кваліфікованих, конкурентоспроможних робітників з високим рівнем професійних знань, умінь та навичок.

Беззаперечним є факт, що рівень освіти – це важливий чинник входження людини на ринок праці і формування її конкурентоспроможності та певного соціально-економічного статусу. Освіта повинна бути спрямована на повний розвиток людської особи і збільшення поваги до прав людини і основних свобод, тобто професійна освіта повинна бути загальнодоступною.

Слід підкреслити, що орієнтування інклюзивного освітнього середовища на розвиток особистості та відповідність запитам соціального оточення і сподіванням людини, робить важливим виокремлення умов формування інклюзивного освітнього середовища в навчальних закладах.

Водночас забезпечення необхідних умов для навчання осіб з особливими освітніми потребами у професійно-технічних навчальних закладах оптимізуватиме формування інклюзивного освітнього середовища, сприятливого для реалізації можливостей осіб з особливими потребами, допоможе реформувати систему професійно-технічної освіти та розбудувати гуманізоване суспільство, вільне від сегрегації. Створення інклюзивного освітнього середовища в системі професійно-технічної освіти України потребує консолідованих зусиль і з боку професійно-технічної освіти, батьків, громадських організацій і загалом держави, що спрямовані на усвідомлення значущості порушеної проблеми та нагальні заходи.

Відтак є підстави стверджувати, що серед першочергових кроків у напрямі створення інклюзивного середовища вбачаються такі: відмова від стереотипних поглядів на педагогів, учнів і навчальний процес; сформованість у навчальному закладі атмосфери, основаній на ідеях інклюзії; розбудова навчального закладу як громади; зосередження на співпраці, а не на конкуренції; прищеплення віри у свої сили кожному члену колективу навчального закладу.

Провідним принципом інклюзивного освітнього середовища є його готовність пристосовуватись до індивідуальних потреб різних категорій учнів за рахунок структурно-функціональної, змістовної та технологічної модернізації освітньої системи закладу, здійснення індивідуального підходу, гуманні стосунки з кожною дитиною.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барладим В. М. Педагогічні технології: аналіз та перспективи їх використання / В. М. Барладим // Інформаційні технології і засоби навчання. – № 5. – 2013. – С. 116–125.
2. Городецький В.В. Формування професійних компетенцій як психолого-педагогічна проблема / В.В. Городецький //Зб. наук. пр. СевКавГТУ "Гуманітарні науки". - 2008. - № 6. – С. 15-18.
3. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України про освіту щодо організації інклюзивного навчання» №1324 від 5 червня 2014 р. [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/31601/

4. Индекс інклюзії: розвиток навчання та участі в життєдіяльності шкіл: посіб./ [Тоні Бут]; пер. з англ. – К.: ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. – 190 с.

5. Колупаєва А. А., Данілавичюте Е. А., Литовченко С. В. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі: навчально-методичний посібник. – К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. – 197 с.

6. Кух А.М., Кух О.М. Сучасна дидактика і освітнє середовище // Зб. наук. праць К-ПДПУ. Серія педагогічна 2003. – Вип. 9. – С. 106-108.

7. Л. М. СЕРГЕЄВА, Н. З. СОФІЙ. Якісна професійно-технічна освіта – соціально вразливій молоді: Навчально-методичний посібник / За ред. Л. М. Сергєєвої. – К.: Арт Економі, 2012. – 168 с.

КЕРНИЦЬКА Тамара Василівна

методист Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області, м. Кривий Ріг

**ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИЯВЛЕННЯ,
ПІДТРИМКИ ТА РОЗВИТКУ ОБДАРОВАНОЇ МОЛОДІ
ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ
(з досвіду роботи ПТНЗ м. Кривий Ріг)**

Багатством для кожної держави і кожного суспільства в будь-яку історичну епоху була наявність талановитих та обдарованих громадян, які завжди впливали і впливають на розвиток і характер суспільства в цілому.

Людина майбутнього – особистість з яскраво вираженими творчими здібностями. А потенціал обдарованості – найцінніший ресурс країни. Як і будь-які інші ресурси, його потрібно виявити та доцільно використати. Національна доктрина розвитку освіти України в ХХІ столітті передбачає методологічну переорієнтацію освітнього процесу з інформаційної форми на розвиток особистості, реалізацію принципу гуманізації освіти на основі індивідуального, диференційованого та особистісно орієнтованого підходів до навчання та виховання.

«Головна мета української освіти – створення умов для особистісного розвитку і творчої самореалізації кожного громадянина України».

Зрозуміло, що не всім бути Ейнштейнами. Але проблема обдарованості в наш час стає все більш актуальною. Це пов'язано з потребою суспільства в неординарних творчих особистостях.

Експерименти, проведені в багатьох країнах світу, переконливо показали, на скільки складно перебудувати систему освіти, змінити ставлення педагога до обдарованої дитини, зняти бар'єри, що блокують її таланти.

Для збереження інтелектуального потенціалу нації, який є показником духовного і матеріального поступу країни, дедалі актуальнішою стає проблема навчання і розвитку обдарованих дітей.

Кажуть, що кожна людина народжується із зерням в руці, тільки треба знайти поле, де це зерно найкраще проросте. Треба лише допомогти відшукати цей дар у кожного.

До професійно-технічних навчальних закладів приходять різні учні: «звичайні» й здібні, талановиті й обдаровані, щасливі та обділені долею. На превеликий жаль більше таких, яким не пощастило в житті. Часто буває так, що подаровані їм природою можливості та здібності, не були помічені, не розвивались.

Як зробити, щоб дитина з творчим потенціалом не була «втрачена» ще й на цьому етапі життя – навчання в ПТНЗ?

З цією метою в Криворізькому кабінеті НМЦ ПТО (далі – КрКНМЦ ПТО) була розроблена міська програма «Обдаровані діти – надія профтехосвіти».

Мета та завдання програми:

- розвиток системи цілеспрямованого виявлення інтелектуально й творчо обдарованих учнів на основі комплексної діагностики;
- оновлення в кожному навчальному закладі ПТО підходів для творчого, інтелектуального, духовного і фізичного розвитку обдарованих учнів;
- розробки нових напрямів роботи з обдарованою молоддю шляхом створення науково-методичного супроводу розвитку ефективних систем виявлення, навчання і професійного становлення обдарованих учнів;
- підготовки педагогічних працівників ПТНЗ міста до роботи з обдарованою учнівською молоддю;
- піднесення статусу обдарованої молоді та її наставників;
- задоволення потреби молоді у професійному самовизначенні та творчій самореалізації.

Криворізький кабінет НМЦ ПТО забезпечує дієву координаційну, організаційну, науково-методичну підтримку впровадження цієї програми в життя, налагоджена певна система пошуку, підтримки і стимулювання творчо-обдарованих учнів, самореалізації творчої особистості в сучасному суспільстві.

Обдарованість дитини – це своєрідна Божа іскра, яку треба відшукати в її душі й допомогти не тільки не згаснути, а спалахнути полум'ям.

Можливості уроку для розвитку творчих здібностей учнів невичерпні. Одна з важливих умов стійкого інтересу до навчальної праці – її різноманітність. Кожен урок не повинен бути подібним до попереднього, він повинен нести в собі таємницю, інтригу, викликати інтерес («що нового, цікавого ми відкриємо сьогодні?»). У різноманітності навчальної діяльності, по-перше, запобігає швидкій втомі учнів, по-друге, дозволяє ознайомитися з навчальною інформацією, з різних сторін розкрити систему відношень і зв'язків.

Диференціація навчально-виховного процесу дозволяє створити найбільш сприятливі умови для розвитку здібностей учнів, для взаємозв'язку навчально-пізнавальної діяльності, проблематики кожного уроку і реальних можливостей кожного учня.

Навчальна праця учня має бути мажорною, натхненною, творчою, радісною, привабливою, бо тільки в такому стані розвиваються психічні процеси й особистість переживає почуття комфорту, душевного задоволення.

У роботі з обдарованими дітьми можуть бути використані такі форми навчання: індивідуальні, фронтальні (дискусії, семінари, дебати, організаційно-діяльнісні ігри, рольові ігри), групові (парні, постійні групи зі зміною функцій та завдань тощо).

Особливою популярністю серед обдарованих учнів користуються дискусійні форми (дебати, круглі столи, ділові бесіди, інтерв'ю, семінарські заняття). Ці форми дають можливість учням розвинути власні риторичні здібності, опанувати методику дискусії, удосконалювати вміння висловлюватися та спілкуватися.

Самоосвіта – одна із форм пізнавальної діяльності, вид самостійної роботи учня. Результатом самоосвітньої діяльності особистості є її саморозвиток та самореалізація, досягнення життєвого успіху.

До того ж, в ході самостійної діяльності учень набуває життєтворчої компетентності, а вчитель виступає в ролі організатора самостійної пізнавальної діяльності учня, помічника і консультанта. Найбільше сприяє розвитку творчого потенціалу учнів проектна діяльність.

Проектна діяльність сприяє розвитку творчого потенціалу, дає змогу використати набуті знання і власний досвід у реальному житті.

У проектній діяльності ми маємо змогу прилучити учнів до нових знань, які максимально відповідають їх інтересам, запитам.

У процесі проектної діяльності в учнів розвивається критичне мислення й ставлення до навколишньої дійсності, виникає потреба вступати в широке коло суспільних стосунків.

В сучасній Україні турбота про виявлення і виховання талановитих і обдарованих дітей та учнівської молоді є одним із стратегічних завдань освіти і науки. У реалізації цього завдання важливу роль відіграє Мала Академія наук України (МАН).

Головним завданням щорічного Всеукраїнського конкурсу – захисту науково-дослідницьких робіт учнів – членів Малої Академії наук України є: віднайти як можна більше талановитих учнів, які виявили вагомі знання з досліджуваних проблем та володіють гнучкістю мислення, здатністю оригінально, логічно, послідовно доводити новизну і значущість свого дослідження. В 2015 році стали членами Дніпропетровського обласного територіального відділення Малої Академії наук України 8 учнів ПТНЗ м. Кривого Рогу.

Участь в науково-дослідницькій роботі сприяє їх професійному становленню та ефективній адаптації до умов ринкової економіки.

Шляхи виявлення та розвитку творчих здібностей учнів.

Психологічний супровід.

Необхідною умовою для розвитку і виявлення здібностей учнів є психологічний супровід. Визначення ступеня учнівських досягнень, порівняння творчих характеристик відносно віку і, головне, прогнозування подальшої діяльності – такі завдання стоять перед психологом.

Єдиних рекомендацій щодо навчання обдарованих дітей не існує й не може існувати, адже кожна дитина – унікальна особистість зі своїми перевагами і недоліками. Тому головним є пошук ключа – індивідуального підходу до кожного учня, зокрема учня обдарованого, з вираженою індивідуальністю, незалежністю. Незалежність – риса творчо обдарованої дитини. З обдарованими дітьми, з одного боку, працювати легше, бо вони мають високі розумові здібності, а з іншого, - важче, оскільки ці діти «знають собі ціну», потребують багато уваги, особливого ставлення.

Для виявлення обдарованих дітей педагоги мають бути обізнані з концепцією обдарованості, розуміти зміст понять «талант», «обдарованість», «здібність» знати психолого-педагогічні особливості обдарованих дітей, види обдарованості, специфіку роботи з такими дітьми.

В останні десятиліття виявилось багато робіт присвячених трагедії не виявлених чи заблокованих системою шкільної освіти талантів через орієнтацію школи на середнього учня, відсутності диференційованого навчання.

Дослідження показують, що розвиток таланту може бути затриманий, а іноді й загублений на будь-якому етапі розвитку. Необхідна спеціальна психологічна допомога і підтримка в розвитку таланту особистості. Потребують психологічних знань в роботі з обдарованими учнями і педагоги ПТНЗ.

Постійно діє методична секція, яка об'єднує практичних психологів всіх ПТНЗ міста. Питання діагностики, психологічного супроводу в системі пошуку, розвитку і підтримки юних талантів обговорюються на засіданнях методичної секції, спільних засіданнях з вихователями гуртожитків, соціальними педагогами, заступниками директорів з НВР, міських конференціях тощо.

Рівень психологічної підготовки педагогів ПТНЗ до роботи з учнями, що виявляють нестандартність у поведінці й мисленні, недостатній, а це призводить до неадекватної оцінки їхніх особистісних якостей і всієї їхньої діяльності.

Не рідко творче мислення обдарованої дитини розглядається як відхилення від норми або негативізм.

Педагогічна підтримка обдарованої особистості ПТНЗ.

Кожна людина народжується неповторною, оригінальною, здібною і відкритою для нових знань. А вже від нас залежить, чи будуть розвиватися природні задатки дитини, чи виросте вона яскравою особистістю, професіоналом.

Сприяння духовному, фізичному, творчому розвитку дітей шляхом найбільш широкого залучення їх до участі у цілеспрямованих позакласних заходах, роботі гуртків, спортивних секцій, пропагуванні здорового способу життя, запобіганні дитячої безпритульності, надання педагогічної підтримки та допомоги всім, хто її потребує – головна мета педагогічних колективів ПТНЗ міста.

Як заповнити вільний час молоді? Як організувати дозвілля, заняття за інтересами для реалізації дітьми їх здібностей? Від позитивної відповіді на ці запитання залежить рівень негативного впливу вулиці на юних мешканців міста, спокій батьків у багатьох родинах і корисна зайнятість юнацтва в позанавчальний час.

До роботи з учнями слід залучати будинки культури, центри дитячої творчості, клуби юних техніків, бібліотеки, краєзнавчі музеї бо тільки коли ми знайдемо кожному учневі позаурочну корисну справу для задоволення його культурно-освітніх потреб, ми зможемо застерегти і захистити його від негативного впливу вулиці.

Клуб – це гарантована можливість усім дітям, без винятку отримати знання за інтересами. Клуби – це можливість здобути перший досвід самостійного прийняття рішень через самоврядування. Виявлення та соціальний захист обдарованих дітей, розвиток творчих здібностей, талантів дітей та юнацтва – ще один з аспектів діяльності клубів.

Від ремесла - до творчості!

Сьогодні молоді люди, приходячи на виробництво, часто майже цілком позбавлені здібностей та фантазій, творчої уяви.

Вони більш практично ставляться до навколишньої дійсності. Боязка фантазія або повна відсутність її починають стримувати технічну творчість, особливо творчість високого рівня. Психологи виділяють до 15-20 творчих якостей, необхідних винахідникам. Усі творчі якості містять у собі фантазію. Розвивати творчі якості - значить розвивати фантазію, уяву. Розвиток творчої уяви сприяє зниженню психологічної інерції, розвиває гнучкість мислення, допомагає бачити і приймати сміливі, несподівані рішення, привчає до використання незвичайних прийомів, допомагає зберегти широкий кругозір і неупередженість.

Розвиток творчої уяви в роботі з дітьми посідає особливе місце. Людина-винахідник перед тим, як творити свої машини, будинки, створює їх у своїй уяві.

Нам всім приємно, коли в наше життя з його безкінечними прозаїчними проблемами, вкрапляється краса, яка породжує тепло і найсвітліші людські почуття.

Наші пращури дбали про красу анітрохи не менше, ніж про хліб насущний. Людина і сьогодні не може не відчувати потреби в гарних речах.

Створюючи на базі ПТНЗ гуртки декоративно-прикладного мистецтва, постійно влаштовуючи виставки робіт талановитих учнів та педагогів, ми ставимо за мету познайомити учнів із декоративно-ужитковим мистецтвом, його основними напрямками; пробудити пізнавальні інтереси учнів до вивчення традиційних та нетрадиційних художніх промислів України; виховувати глибокі почуття пошани до творчості українського народу, гордості за високу майстерність однолітків; сприяти розвитку творчих здібностей учнів.

Виринають із забуття мистецтва:

- соломоплетіння (КПБЛ, ПЛ);
- плетіння з лози (КНВЦ, КПБЛ, КПЛ, КЦПО);
- вишивки (КПЛ, КЦППРКБГ, ПЛ, КПГЕМЛ);
- дизайну (МЦППВ);
- петриківського розпису (ЦППРК №1);
- ліплення з солоного тіста (КЦПОРКТРС).

Розвиток та підтримка художніх обдарувань
та літературної творчості молоді.

В усіх ПТНЗ міста приділяється належна увага виявленню розвитку та підтримці художніх здібностей молоді. Учні охоче відвідують гуртки художньої самодіяльності: вокальні, хореографічні, театральні, гри на народних інструментах тощо. Найбільш успішні учасники цих гуртків та клубів беруть активну участь в міських конкурсах та фестивалях, обласному конкурсі «Фестивальний дивограй профтехосвіти».

Художня самодіяльність – це, перш за все, - засіб художнього виховання і творчого розвитку самих виступаючих.

По різному входить в наше життя поезія: ніжною колисковою піснею, вечірньою бабусиною казкою, любовною лірикою, хвилинами втіхи у смутку. І на якому б життєвому перехресті не відбулася ця зустріч, вона прикрасить наші дні радістю та любов'ю і пробудить найкращі людські якості.

А починалося все з того, що в кожному ПТНЗ нашого міста все більше і більше почали з'являтися поети-початківці. На святах та фестивалях художньої самодіяльності юні поети читали авторські вірші, вони друкувались в місцевих газетах, звучали по радіо, неодноразово учні здобували перемогу в міських та обласних літературних конкурсах. Виникла необхідність об'єднати юні творчі обдарування в літературний клуб «Пегас», який успішно діє з 2003 року. Організатором та координатором клубу є КрК НМЦ ПТО.

Робота літературного клубу сприяє максимальному виявленню самодіяльності кожного учня. Художнє слово розглядається як засіб виявлення особистості. Програма націлена на залучення учнів до творчості, розвиток їхніх умінь та навичок, творчих здібностей, образного та асоціативного мислення, уяви, художньої мови, фантазії, високих моральних принципів. При цьому естетичне та моральне виховання органічно поєднується.

Мета клубу: допомогти розкрити кожній дитині комунікативні можливості художніх засобів; відкрити у собі автора, здатного впливати на інших людей, їхній настрій, формувати комунікативно-оціночне ставлення до мистецтва. Завдання, які ми ставимо:

- виявляти нахили, смаки, здібності учнів, сприяти їхньому розвитку, виховувати юних поетів-аматорів;
- прищеплювати високі естетичні смаки, виховувати почуття прекрасного, вміння насолоджуватися художніми творами;
- поглиблювати знання учнів про історію рідного краю, його найвидатніших діячів культури та мистецтва;
- розвивати логічне та образне мислення, культуру мовлення.

На засіданнях клубу «Пегас» учні знайомляться із мистецтвом художнього слова, скарбницею духовних надбань літератури, роллю книги у житті людини; перед ними розкривається чарівний світ мистецтва слова, створений видатними письменниками.

Юні обдарування пізнають таємницю створення віршів та прозових творів. На прикладах кращих вчать бачити особливості форми та змісту, засоби художньої виразності. Значна частина часу відводиться на практичні заняття, подальше оволодіння технікою віршування та створення власних творів за власними сюжетами, що значно розвивають творчу уяву. Учні часто читають свої вірші, слухають поетів Криворіжжя, яких запрошують на засідання клубу.

Щороку проводиться міський літературний конкурс серед учнів ПТНЗ «Струни серця». Це своєрідне свято творчості. До поезії сходяться, як до великого вогнища. Саме поезія може стати відповіддю на найгостріші й найглибші духовні запити сучасної людини. Так хвилююче, так неповторно і прекрасно звучать струни душі кожного учасника літературного конкурсу. За словами великої поетеси Ліни Костенко: «Поезія – це завжди неповторність, якийсь безсмертний дотик до душі». Нагородження переможців літературного конкурсу «Струни серця» проходить за номінаціями:

- «Неповторність»;
- «Гармонія»;

- «Чисті роси»;
- «Надія профтехосвіти»;
- «Мова калинова»;
- «Пам'ять серця»;
- «Краса любові»;
- «Сонячні кларнети»;
- «Лицар України»;
- «Істина».

Майже в кожному ПТНЗ засновано газету. Це і орган учнівського самоврядування, і вісник літературної творчості учнівської молоді.

Працюючи в газеті, учні знайомляться з особливостями жанрів, опановують їх. Вони одержують знання з основ комп'ютерної верстки, художнього оформлення друкованого видання.

В кожній дитині закладено потребу бути значущою. Потрібно не відбирати в дитини щастя реалізувати цю потребу, а дати їй шанс реалізувати себе в процесі навчання. Не всім дано рівні здібності та можливості від природи.

В.Сухомлинський писав з цього приводу: «До кожного учня потрібно підійти, побачити його труднощі, дати тільки йому призначене завдання. Дитина має відчувати до себе увагу з боку вчителя, зацікавлення в її успіху».

ПАЩЕНКО Ольга Василівна

кандидат технічних наук, доцент ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, м. Київ

ЕФЕКТИВНІСТЬ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ЯК ПОКАЗНИК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРАЦІВНИКА

Анотація. В статті розглянуто актуальні питання оцінювання якості навчання учнів закладів професійної освіти, розкриваються творчі підходи до підвищення ефективності оцінювання освітньої діяльності учнів як важливого показника професійної компетентності педагогічних працівників.

Ключові слова: якість освіти, оцінювання, ефективне оцінювання, достовірне оцінювання, шкали оцінювання, професійна компетентність.

Основний виклад матеріалу. На сучасному етапі у міжнародних актах з питань розвитку освіти все більша увага приділяється проблемі рівного доступу до *якісної освіти*. Забезпечення *якості освіти* викликає підвищену увагу і в контексті інтегрування України в єдиний європейський простір, зокрема в освітній, що висуває нові вимоги до кваліфікації фахівців та їх освіти. За вимогами міжнародного стандарту якості, якість освіти визначається як сукупність властивостей і характеристик освітнього процесу або його результату, які дають змогу задовольняти освітні потреби всіх суб'єктів навчально-виховного процесу: особистості, яка навчається; державу; суспільство загалом [2, с.10, 16].

Проблеми якості освіти та управління нею є надзвичайно актуальними для України в період модернізації вітчизняної системи освіти. На їх загострення, на думку вчених, впливають декілька причин:

- виникнення нових різноманітних систем цінностей на фоні кризи попередніх систем цінностей;
- послідовний перехід від однаковості вимог до компетентностей випускників, освітніх програм, підручників, типів закладів та їх різноманітності;
- втрата державної монополії на прийняття рішень в сфері освіти і організацію її інфраструктур;
- «розмивання» єдиного освітнього простору;
- розвиток менеджменту освіти як нової галузі знань, яка дозволяє застосувати міжнародний досвід в сфері технології і механізмів управління до таких специфічних об'єктів, як освіта та якість освіти [1, с. 17-18].

Поняття *якості освіти* є складним та багатовимірним, але в масовій педагогічній практиці якість освіти, досить часто, розглядається не вище рівня навчального закладу та/або як об'єкт контролю; вона ототожнюється з якістю навчання та якістю знань, яка, у свою чергу, співвідноситься з рівнем кваліфікації чи бальною оцінкою міри або рівня засвоєння змісту навчальної програми. Освітній заклад здійснює оцінювання якості освіти на локальному рівні, що охоплює досягнення поставленої мети в опануванні вимог державного стандарту відповідного рівня освіти і коригування стратегії розвитку за соціальними, педагогічними, економічними та іншими показниками. *Оцінювання* є надзвичайно важливим компонентом освітнього процесу. Важливо відмітити, що викладання й оцінювання — це не окремі поняття. Роль педагогічного працівника полягає в тому, щоб допомогти учням знайти нові ідеї та нові педагогічні підходи в засвоєнні того навчального матеріалу, який вони вивчають. Надзвичайно важливою складовою системи оцінювання є визначення *результатів навчання*, які мають оцінюватися як навчальні досягнення учнів і той же час, формують їх професійну компетентність, а це забезпечує підвищення конкурентоспроможності випускників.

Як немає одного найкращого способу викладання, так не існує й найкращого методу оцінювання освітньої діяльності учнів. Ретельне вивчення очікувань підприємств, освітніх закладів, педагогічних працівників та учнів є важливим та необхідним для визначення найкращих методів оцінювання та встановлення таких критеріїв, які б вказували на досягнення відповідних результатів навчання. В той же час, учні повинні знати, яким чином їхня освітня робота порівнюється з навчальними результатами, викладеними в програмі підготовки, а викладачі, майстри виробничого навчання повинні визначитися, як оцінювати роботу учнів. Важливо наголосити, що контроль і оцінювання навчальної діяльності завжди були надзвичайно важливими складовими дидактики навчання та компонентами освітнього процесу [2, с. 9]. Результати контролю навчально-пізнавальної діяльності виражаються в її оцінці. *Оцінка* — спосіб і результат, який підтверджує відповідність чи невідповідність знань, умінь та навичок учнів цілям і завданням навчання, а також вона є — *чисельним аналогом оцінювання*. Виставляючи оцінку, педагогічний працівник має її обґрунтувати, керуючись логікою та існуючими критеріями. Ефективне оцінювання освітніх досягнень забезпечує педагогічним працівникам та учням закладів професійної освіти зворотній зв'язок, що дозволить розробляти більш ефективні заняття, а учням допоможе розвинути правильні навчальні навички; чітко пов'яже завдання з цілями роботи та вимогами предметів

спеціального циклу та уроків виробничого навчання; покращить мотивацію учнів; підвищить їх обізнаність щодо вимог спеціальних предметів і виробничого навчання та здатність взяти на себе відповідальність за виконання вимог згідно до професійної програми підготовки.

Представляє значний інтерес використання для оцінювання навчальної діяльності учнів *достовірного оцінювання* [3, с. 42]. *Достовірне оцінювання* передбачає оцінювання учнів у контексті їх *«реальної освітньої діяльності»*. Педагогічний працівник спостерігає за учнем, який *виготовляє певний «реальний продукт»*, робить зауваження, спостерігає, як він на них реагує та відповідним чином корегує навчальний процес і здійснює оцінювання цієї освітньої діяльності. Іншими словами, учні мають навчитися застосовувати свої знання, уміння та навички до виконання реальних навчальних завдань, робіт, проектів тощо. *Достовірне оцінювання*, якщо порівняти його із стандартизованими тестовими завданнями, є, за природою, більш *якісним та ефективним*. *Достовірне оцінювання наголошує на тому, що учень може реально зробити або використати*, а не тільки на тому, які знання він отримує. Крім того, у *достовірного оцінювання* є ще один важливий вимір, якого часто бракує в традиційних методах оцінювання — це саме *достовірне завдання*, за допомогою якого визначається здатність учня застосувати знання або навички чи уміння, що також використовується як навчальний засіб. Якщо учні мають вирішувати завдання з *«реальної освітньої діяльності»*, то вони навчаються в процесі пошуку рішення, а педагогічні працівники допомагають їм у цьому. Вирішення завдання стає оцінкою того, наскільки добре учні можуть змістовно застосувати засвоєні знання на практиці. Наведемо *переваги достовірного оцінювання*:

- підвищується об'єктивність та узгодженість;
- використовується чіткість у визначенні критеріїв;
- конкретизовані напрями роботи учнів для досягнення успіху в майбутній професії;
- заохочуються знання учнів щодо критеріїв якісної роботи (на роботі та у навчанні);
- забезпечується зворотній зв'язок щодо ефективності навчання;
- надаються точки відліку для вимірювання й фіксування прогресу в навчанні.

Основними методами *достовірного оцінювання* є:

- *моделювання відповіді* — учні моделюють відповідь на основі нових та старих знань;
- *виготовлення продукту* — учні створюють реальний, матеріальний продукт, який свідчить про їх розуміння певних понять умінь та навичок, а також їх здатність застосовувати, аналізувати, синтезувати чи оцінювати ці поняття чи навички;
- *діяльність* — учні виконують дії, які свідчать про їх розуміння певних понять умінь та навичок, а також їх здатність застосовувати, аналізувати, синтезувати чи оцінювати ці поняття чи навички.

Достовірне оцінювання розпочинається із встановлення чіткої мети його проведення:

- *перша* — визначити, чи опанували учні певними уміннями або знаннями (цей вид оцінювання вимагає приділити основну увагу продуктові навчання за допомогою тестів різного виду і безпосереднього оцінювання проектів та виробів);
- *друга* — провести діагностику сильних й слабких сторін учнів та спланувати відповідні навчальні заходи (цей вид оцінювання розглядає як продукт, так і процес, а саме — співбесіди, спостереження, навчальні записи учнів, самооцінка та листи самоперевірки допомагають оцінювати ці процеси).

Для оцінювання практичних навчальних результатів нерідко потрібно створювати *шкали* [3, с. 49]. *Шкала використовується* для оцінки навчальної діяльності учнів на основі

набору критеріїв, розроблених для кожного навчального результату або навчального завдання і складається з двох компонентів — *критеріїв та рівнів виконання*. Можна створювати шкали різних форматів та рівнів складності, проте всі вони мають такі спільні риси, які зосереджуються на вимірюванні поставленого завдання (діяльність, поведінка або якість); використовують різні відмітки для оцінки освітньої діяльності; містять конкретні характеристики виконання роботи, розподілені на рівні, що відповідають вимогам стандарту. На жаль, загальноприйнятих критеріїв оцінювання в професійній освіті не існує, причину цього педагогічні працівники вбачають в багатопредметності підготовки фахівців різних напрямів, спеціальностей, професій. Розробка критеріїв і норм оцінювання є трудомісткою і складною й тому говорити про них можливо лише в самих загальних рисах [3, с. 17].

Концепція компетенцій відіграє важливу роль у вирішенні питань професійної освіти, адже *професійна компетентність* — це результат професійної підготовки фахівця. Тому освітня діяльність має, не лише давати певну суму знань, а ще й повинна сформулювати відповідний комплекс професійних компетентностей, які характеризують здатність випускника закладу професійної освіти до професійної праці і життєдіяльності, що ґрунтується на знаннях, досвіді, цінностях, здібностях, набутих завдяки навчанню.

Отже, *ефективність оцінювання освітньої діяльності учнів* — це одне з найбільш важливих питань, які вирішують педагогічні працівники у своїй практичній діяльності і для обґрунтованого використання відповідної *системи оцінювання результатів навчання* їм необхідно творчо підходити не тільки до викладання навчального матеріалу, а й максимально творчо враховувати індивідуальні особливості кожного учня при оцінюванні їх знань, умінь і навичок та їх відповідність майбутній професії, а саме — достовірності. *Ефективна система оцінювання* покликана визначати на кожному етапі навчання рівень досягнень відповідно до вимог державного стандарту з певної професії, рівень готовності до застосування засвоєних знань у практичній роботі, тобто рівень їх *професійної компетентності*.

Література

1. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України; [редкол.: В. Г. Кремень (голова), В.І. Луговий (заст. голови), А. М. Гуржій (заст. голови), О. Я. Савченко (заст. голови)]; за заг. ред. В. Г. Кременя. — Київ: Педагогічна думка, 2016. — 448 с. — Бібліогр.: с. 21. — (До 25-річчя незалежності України).
2. Педагогічне оцінювання і тестування. Правила, стандарти, відповідальність. Наукове видання / Я.Я. Болюбаш, І.Є. Булах, М.Р. Мруга, І.В. Філончук.. — Київ: Майстер-клас, 2007. — 272 с.
3. Практикум педагогічної майстерності: Навчально-методичний посібник, видання друге, перероблене і доповнене / Кол. автор.: Л.М. Сергєєва, А.О. Молчанова, Пащенко О.В. / За ред. В.В. Олійника, — Київ: Арт. Економі, 2011. — 186 с.

*м. Кривий Ріг
вул. Єлістинська , 1а
тел: (0564)-53-02-16*